

KUDRET
UĞURLU
EMİNSOY

RİSALE-İ
ALÂK

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

“Kurani okumak, onu anlamakla; Onu anlamaksa onu yaşamakla olur. Eğer Kuranla yaşarsan, etten kemikten bir mushaf olursun; bu yolda sabreder istikamet bulursan, Allah’a kul olan bir furkan olursun.”

رسالة في الآيات الخمسة الأولى من سورة العلق

Risale fi ayatil hamsetil ula min suretil alak

Risale-i Alâk

*Yol uzun, yol onun, yola isim koydular “Tarikat-ı Muhammedi”
Yol çetin, yol sırlı, sırra isim koydular, “Aşk-ı Muhammedi”*

ALAK, 1 Yaratan Rabbinin İsmi ile oku.
İkra' bismi rabbikellezî halak (halaka).

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

- 1.İkra' : oku
- 2.bi ismi : ismi ile, adıyla
- 3.rabbi-ke : senin Rabbin
- 4.ellezî : o ki, ... olan
- 5.halaka : yarattı

ALAK,2 İnsanı bir alaktan yarattı.
Halakal insâne min alak (alakın).

الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ خَلَقَ

- 1.halaka : yarattı
- 2.el insâne : insan
- 3.min alakın : bir alaktan, bir yere bir noktadan bağlı olan şeyden, dölllenmiş hücreden, embriyodan

ALAK, 3 Oku ve senin Rabbin, sonsuz kerem sahibidir.
İkra' ve rabbukel ekrem (ekremu).

اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

- 1.İkra' : oku
- 2.ve rabbu-ke : ve senin Rabbin
- 3.el ekremu : en çok kerem sahibi, sonsuz kerem sahibi

ALAK, 4 Ki O, kalem ile öğretti.
Ellezî alleme bil kalem(kalemi).

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

1.ellezî : ki o

2.alleme : öğretti

3.bi : ile

4.el kalemi : kalem

ALAK, 5 İnsana bilmediği şeyleri öğretti.
Allemel insâne mâ lem ya'lem.

يَعْلَمَ لَمْ يَعْلَمَ الْإِنْسَانَ مَا

1.alleme : öğretti

2.el insâne : insan

3.mâ : şey

4.lem ya'lem : bilmiyor

ALAK SURESİ 1-5.AYETLER : Alak suresi 19 ayettir ve Mekki'dir.
(Mekke döneminde indirilen ayet ve surelere "Mekki", Medine'ye hicretten sonra Medine'de indirilen ayet ve surelere de "Medeni" denilir.) Diğer 14 ayet sonradan indirilmiş olup yeri geldiğinde izah edilecektir.

Alak suresinin ilk beş ayeti ilk indirilen ayetlerdir. Bu ayetler milâdî 610 yılının Ramazan ayının son on gününde, Kadir Gecesi'nde indirilmiştir. Muhammed aleyhisselam, manen ve madden olgunlaşmış, o günlerdeki Mekke'nin gayri ahlaki yaşantısından rahatsız olduğundan toplumdan uzaklaşıp, içinde ve dışında bir çıkış yolu bularak huzuru yakalamak üzere gerçeği aramak için Hira'ya uzlete çekiliyordu.

Mekke'de, “muvahhidler” denen ve İbrahim'den kaldığı bilinen “haniflik” inancına mensup kişilerden birisi de Muhammed aleyhisselam idi. Toplumun olumsuz yapısından bunaldığında Hira'ya çıkar, orada sahip olduğu tevhid inancı (haniflik) gereği Rabbini tefekkür ederdi.

Artık tomurcuk gülün açılma zamanı gelmişti. Rengiyle, kokusuyla tüm cihanı Hak ile doldurmanın vaktiydi. Kalbinde ve zihninde yaşadığı fikir çilesinin son bulma anıydı. İşte Hira'ya gittiği günlerden bir gün, milâdî 610 yılının Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde ilk vahye muhatap oldu.

Böylece Alak suresi'nin ilk 5 ayeti bu ilk vahiyle indirilmiş oldu. Alak suresi 19 ayettir ve Mekki'dir. (Mekke döneminde indirilen ayet ve surelere “Mekki”, Medine'ye hicretten sonra Medine'de indirilen ayet ve surelere de “Medeni” denilir.) Diğer 14 ayet sonradan indirilmiş olup yeri geldiğinde izah edilecektir.

O günlerdeki hem Arabistan Yarımadası, hem de Dünya'nın siyasi ve coğrafi haline göz atmakta fayda vardır. Kısaca o günlerin tarihi hakkında malumat sahibi olmamız Kuranı Kerim'in inmeye başlamasının ve bir peygamberin varlığının lüzumunu anlamamızda bize yardımcı olacaktır. Elbette ki Kuranın mesajını anlamak, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i anlamak ve O'nun hayatını yaşıyormuşçasına, bir zaman yolcusu gibi tarihin o günkü sayfalarında gezinmekle mümkün olacaktır.

İSLAMİYET'İN DOĞUŞU SIRASINDA DÜNYANIN GENEL DURUMU

İSLAMİYET'TEN ÖNCE ARABİSTAN:

Arabistan; Asya'nın güneybatısında bulunan bir yarımadadır. Kızıldeniz ve Basra Körfezi arasında yer alır. Yarımadayı çevreleyen dağlar arasında özellikle iç kesimlerde uçsuz bucaksız uzanan çöller vardır. İklim koşullarının yetersiz olması bu bölgede önemli uygarlıkların yaratılmasını engellemiştir.

Araplar Sami ırkına mensuptular. Arabistan'da yaşayanlar halkı iki grupta incelemek mümkündür;

Güney Araplar: Yemenliler olup genellikle yerleşik bir hayatı benimsemişlerdir.

Kuzey Araplar: Arabistan'ın kuzey bölgesinde daha çok göçebe (bedevi) bir hayat sürmekteydiler.

Tarih içinde Yemen'de Main Devleti, Seba devleti ve Himyeriler ve Kuzey Arabistan'da Nebatiler, Tedmürlüler ve Gassaniler devleti kurulmuştur. İslam tarihi bakımından son derece önemli bir yer olan Hicaz bölgesinde ise bir devlet yok idi. Hicaz bölgesinin iki önemli şehri Mekke ve Yesrib (daha sonraki adı Medine) idi. Mekke'de Kureyş kabilesi hâkim idi.

Mekke gerek ticaret yollarının kesiştiği bir yerde olması gerekse Kâbe'yi ziyarete gelen Araplar sayesinde önemli bir ticaret ve din merkezi duruma geldi. Bu arada İran, Habeşistan, Yemen ve Bizans ile de ticaret yapıyordu. Medine ise daha çok tarım şehriydi. Burada Araplar ve Yahudiler birlikte yaşıyordu.

Arabistan`da yaygın olarak putperestlik vardı. Büyük putlar Kâbe`de bulunurdu. Putlar ziyaret edilir, kurban kesilir, panayırlar düzenlenirdi. Bu sayede Mekke önemli bir iktisadi güce sahip olmuştu. Hicaz`da tek tanrı inancına sahip hanif denilen insanlar vardı. Yahudilik ve Hristiyanlık da Araplar tarafından biliniyordu.

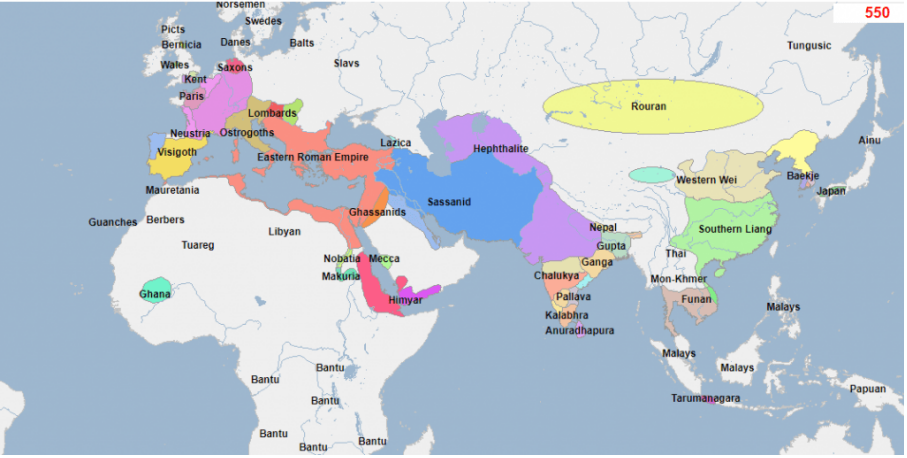

İSLAMİYET'TEN ÖNCE ASYA

- **Bizans İmparatorluğu (395,1453)**

Kavimler Göçü sonucunda Roma İmparatorluğu, büyük karışıklıklar içinde kalmış ve eski gücünün büyük ölçüde kaybetmişti. Bunun sonucu olarak 395 yılında Batı ve Doğu Roman İmparatorlukları olarak ikiye ayrıldı.

Batı Roma İmparatorluğu'nun başkenti eskiden olduğu gibi Roma, Doğu Roma İmparatorluğunun başkenti ise Bizans (İstanbul) oldu. İslamiyet'in doğuşu sırasında Bizans'ın başında bulunan Herakleios, Kartaca valisinin oğlu idi. Donanmayla İstanbul'a gelerek İmparatorluğu ele geçiren Herakleios Roma tarihinin en güç ve en karanlık devrinde görev başına gelmişti.

Bizans İmparatorluğu daha sonraki yıllarda Sasanîlerin, Slâvların, Avarların ve Hunların saldırılarına uğradı. 7.yüzyılda Müslümanlar, bir yandan Bizans' ı kuşatırken, diğer yandan Suriye, Filistin, Mısır, Kuzey Afrika bölgelerini ele geçirdiler.

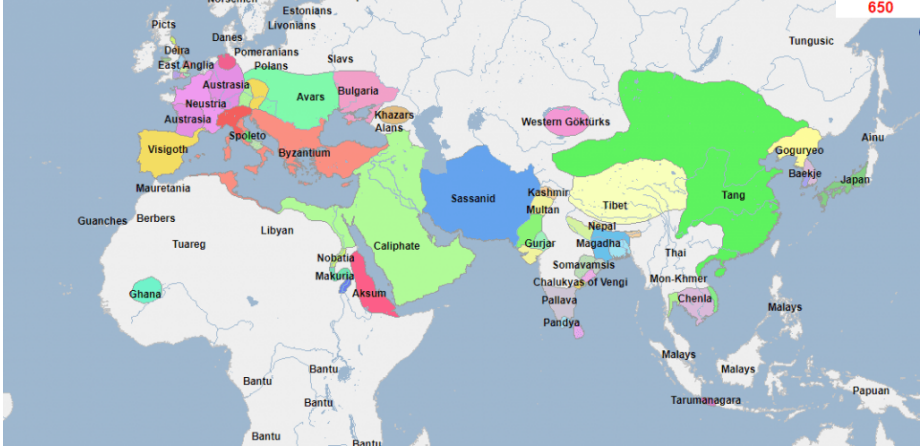
1071 Malazgirt Savaşında ağır yenilgiye uğrayan Bizans, kısa zamanda Anadolu'nun büyük bir kısmını kaybetti. 29 Mayıs 1453'te Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethederek Bizans İmparatorluğu'na son verdi.

- **Sasaniler (224-651)**

Miladi 3.yüzyılın başlarında İran'da Partlar hâkimdir. İran'da Part imparatorluğu zayıflamasında Sasan'ın oğlu Bebek, 224 yılında bağımsızlığını ilan etti. Bebek'in oğlu Ardeşir, Partları yenerek başkentleri Medain'i ele geçirdi. Sasaniler en güçlü dönemlerini, I. Hüsrev zamanında yaşadılar. Sasaniler, Batı Göktürk Yabgusu İstemi ile anlaşarak, Akhunlar devletine son verdiler.

İpek Yolu'nu kapatmaları, Sasanilerin, Göktürklerle aralarının açılmasına neden oldu. Göktürkler, Sasanilere karşı Bizans ile ittifak

yaptılar. Sasaniler, Göktürklerin ve Bizanslıların saldırıları sonucu iyice yıprandılar. Halife Ebubekir döneminde başlayan Müslüman Arap ordularının İran seferleri, Sasanilerin çöküşünü hızlandırdı.

Halife Ömer zamanında kazanılan Kadisiye (635) ve Nihavend (642) savaşlarında Sasaniler ağır yenilgiye uğradılar. Horasan taraflarına kaçarak mücadeleyi sürdürmek isteyen 3. Zeydcerd`in 651`de öldürülmesiyle, Sasanî Devleti sona erdi.

- **Göktürkler**

Çin`in siyasi faaliyetleri sonucu Göktürk Devleti 582 yılında doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldı. Her iki Göktürk devleti daha sonra meydana gelen olaylar sonucu Çin hâkimiyetine girdiler. 552`de Bumin Kaan tarafından kuruldu. İslamiyet`in ortaya çıktığı ve yayılmaya başladığı dönemde Göktürkler, Asya`da önemli bir siyasi güç olmaktan çıkmışlar ve Çin hâkimiyeti altında girmiş bulunuyorlardı.

- **Hindistan**

6.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Hindistan “Raca” denilen birçok prens tarafından idare edilmeye başladı. Hindistan’ın İlk Çağdan beri istilalara uğraması, bu ülkede siyasi birliğin kurulmasına imkân vermemişti. Hint halkı arasında bir kaynaşmanın olmayışının en önemli sebebi “Kast Sistemi” idi. (Brahmanlar / Din Adamları, Kşayriyalar / askerler ve asiller, vaisyalar / tüccarlar, çiftçiler, sudralar / işçiler). Buna göre Hint halkı çeşitli sınıflara ayrılmıştı. Hindistan`da ilk siyasi birliği sağlayan Guptalar (320-550) oldu.

6.yüzyılın sonunda başkent Thanesar olmak üzere bir krallık kuruldu. Böylece Thanesar hanedanı ortaya çıktı. 605`te 16 yaşında Harşa başa geçmişti. O tahta çıktığı sırada ülke karışıklık içindeydi. Harşa ilk olarak çeşitli bölgeleri kontrolü altına almak istedi. Bunun için harekete geçti ve 620`de mahalli prensleri mağlup ederek hemen bütün Kuzey Hindistan`a hâkim oldu. İslamiyet`in doğuşu sırasında siyasi birliğin bulunmadığı Hindistan Nepallilerin ve Tibetlilerin saldırılarına uğramaktaydı.

- **Çin**

İslamiyet'in doğduğu yıllarda Çin`de siyasi birlik, Sui ve Ti\_ang Hanedanları (589-906) tarafından sağlanmış durumdaydı. Çin`de üç yüz yıllık mücadele ve parçalanma döneminden sonra Sui hanedanı birliği yeniden kurdu. Bu hanedanın yönetimi sırasında Çinlilerin Göktürkler ile münasebetleri oldu. Daha sonra Çin`de patlak veren iç savaşta Sui hanedanının yönetimi sona erdi. Ti\_anglar öteki rakiplerini yenerek Çin tahtına çıktılar. Çin, bu dönemde çeşitli yollarla Göktürkleri ikiye bölmüş ve 630`da hâkimiyeti altına almıştı. Orta Asya`da tek güç haline gelen Çin, yayılması sonucunda Çin sınırları İran`dan Kore`ye, Moğolistan`dan Güneydoğu Asya`ya kadar genişlemiş durumdaydı.

- **Japonya**

İslamiyet'in doğuşu sırasında Japonya`da Yamato aileleri hâkimdi. Soga ailesi 587 tarihinde Yamato içinde üstünlüğü elde etti. Nitekim 592`de bu ailenin başına bir kadın yönetici Suiko getirildi. Aynı zamanda onun yeğeni Shotoku Taishi Naip olarak görev yapmaya başladı. O, yıllarca

Kore üzerinde kaybedilen Japon nüfusunun tekrar elde edilmesi için çalıştı. Bu maksatla oraya seferler düzenlendi. Ayrıca askeri siyaseti terk ederek, Çin İmparatorluğu ile doğrudan temas kurdu. (607) Shotoku 622`de öldü.

- **Asya`da Din ve İnanışlar**

Büyük dinlerin ana yurdu olan Asya`da İslamiyet'in doğuşu ve yayılması sırasında Hristiyanlık, Musevilik, Zerdüştlük, Hinduluk, Mani dinleri bulunmaktadır.

- **Bizans'ta** Hristiyanlığın Ortodoks mezhebi yaygındı. Bizans'taki patrik, aynı zamanda tüm Ortodoksların dini lideri haline gelmişti. Bizans İmparatorluğu Ortodoksluğu resmi devlet dini haline getirerek siyasi amaçlarıyla birleştirmiştir.
- **Sasanilerin** Egemen olduğu İran'da halkın çoğunluğu Zerdüşt dinine mensuptu. Zerdüşt dini M.Ö 7. Yüzyılda İran'da ortaya çıktı. En büyük tanrısı Ahuramazda idi. Bu dinin esası iyilikle kötülüğün mücadelesiydi. İyilik tanrısının adı Ahuramazda (Hürmüz) , kötülük tanrısının adı Angramanyu (Ehrimen) idi. Zerdüşt inancına göre bu iki Tanrı arasında devamlı savaş vardı. Her zaman Ahuramazda'nın yanında yer almalı ve kötülöklere karşı savaşılmalıydı. Sasaniler, Tanrıları Ahuramazda'ya ateş yakarak tapıyorlardı. Bu ateşlerin yandığı yere “Ateş gede” denir ve Ateş hiçbir zaman söndürölmezdi.
- **Göktürkler** Gök tanrı dinine inanıyorlardı. İnanışlarına göre Tanrı Kâinatın yaratıcısıdır, tektir, ebedidir. Topa Kağan, Budizm'e büyük ilgi göstererek bu dini Türkler arasında yaymaya çalıştıysa da halk arasında fazla ilgi görmedi. Çünkü Budizm Türklerin yaşantısına uygun değildi.
- **Hindistan'da** en yaygın din, Hinduizm idi. Daha sonra bu ölkede ortaya çıkan Budizm, Hindistan'da fazla yaygınlaşmamış, Çin'de, Tibet'te ve Japonya'da benimsenmişti. Temelinde, Tanrı ve doğaüstü güç düşüncesi olmayan Budizm, din olmaktan çok, felsefi bir düşüncedir. Ahlâk anlayışının temeli doğrudur. Ruh temizliği, düşünmeyi ve kötölüklerden uzak durmayı öğütlemektedir.

Ancak Normanların ve Macarların saldırıları sonucu siyasi birlik bozuldu. Bunun sonucu krallar, ülkelerini koruyamaz duruma geldiler. Ortaya çıkan kargaşa ve güvensizlik ortamı içinde krallardan yardım göremeyen büyük toprak sahipleri, şövalye denilen en iyi savaşçıları çevrelerinde topladılar. Şatolar ve kaleler yaptırarak güvenliklerini buralarda sağlamaya çalıştılar. Bu korunma ihtiyacı feodaliteyi (derebeylik) ortaya çıkardı. Feodalite Ortaçağ Avrupa'sının siyasi yönetim şekli haline geldi. Giderek güçlenen derebeyleri, kralların topraklarına da saldırmaya başladılar. Avrupa'da kralların otoritesi tamamıyla sarsıldı. Derebeylikler yönetiminde himaye edenlere “süzeren”, himaya altına girenlere “vassal” denirdi. Temeli eşitsizlik üzerine kurulan derebeylik yönetiminde insanlar hak ve ayrıcalıklar yönünden birbirinden farklı dört sınıfa ayrılmışlardı.

1.Soylular: Bunlar büyük toprak sahipleri olup, şatolarda otururlardı. Soyluluk, babadan oğula geçiyordu. Soylular, askerlik ve devlet işlerinde başka işlerle uğraşmazlardı.

2.Rahipler: Kilise topraklarında soylular gibi yaşarlardı. Halk üzerinde büyük nüfusları vardı. Dini görevlerinin yanı sıra, okullarda öğretmenlik yaparlardı.

3.Burjuvalar: Şehirlerde otururlar, sanat ve ticaretle uğraşıldı. Soylulara belli bir vergi öderlerdi.

4.Köylüler: Bunlar, serbest köylüler ve serfler diye ikiye ayrılırdı. Serbest köylüler, kendi topraklarını ekip biçerler, mallarını satabilirler ve başka bir yere göç edebilirlerdi. Ancak soylulara vergi verirler, onların angaryalarını ve çeşitli işlerini görürlerdi. Serfler hiçbir hakka sahip değildiler. Soyluların malı sayılırdı. Toprakla birlikte alınırlar ve satılırlardı. Bunların, ilk Çağdaki kölelerden farklı bir yanı ailece alınıp satılmalarıydı.

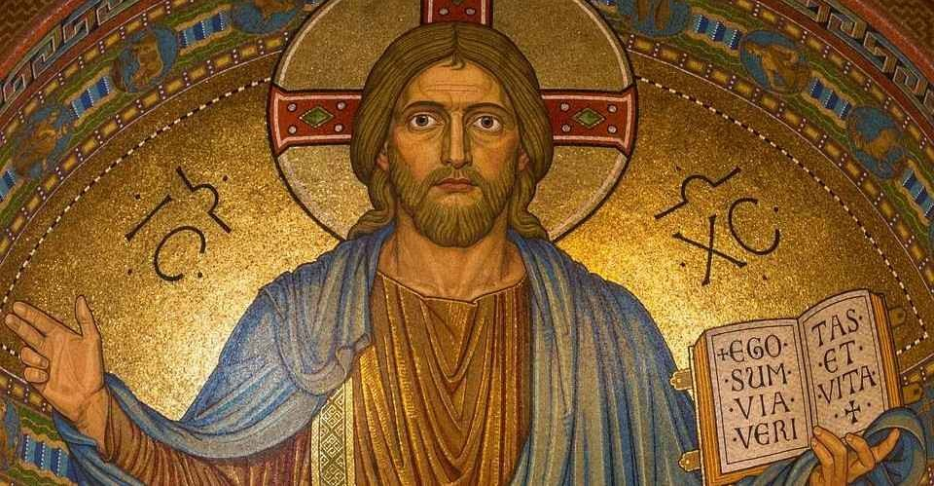
- **Avrupa’da Din ve İnanış:**

İsa aleyhisselam’ın (Hristiyanlara göre) Kudüs’te çarmıha gerilmesinden sonra Havarileri Hristiyanlığı yaymaya başladılar. Roma İmparatorluğu Konstantinos (324-337) Hristiyanlara hoşgörü ile davrandı. İnci Theodosios (379-395) zamanında, putperestlik kanun dışı ilan edildi ve Hristiyanlık, Roma İmparatorluğu halkının resmi dini oldu.

Daha sonra İsa aleyhisselam'ın Tanrı olup olmadığı meselesi Hristiyanlık dünyasını alt üst etti. Bu gibi tam anlaşılmayan durumlar piskoposların katılmasıyla toplanan konsiller tarafından çözümlenmeye çalışıldı. Bu konsillerin kararlarını doğru bulmayanlar Hristiyanlık içinde birçok mezhep kurdular. Öte yandan kilisenin en yüksek makamında oturan papaların, görev etki alanları genişledi, siyasî nüfusları da arttı. Papaların bir Hristiyan'ı kilise topluluğu dışına bırakma yani aforoz etmek yetkisi de vardı. İstanbul patrikliği ise Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da canlı bir faaliyet gösterdi. Slavlar büyük çoğunlukla Hristiyanlığı kabul ederek İstanbul patrikliğine bağlandılar. Papalık ile İstanbul Patrikliği arasındaki

anlaşmazlıklar 11. Yüzyıl ortalarında iki kilisenin kesin olarak birbirinden kopmasıyla sonuçlandı. Doğu Hristiyanları kendilerine Ortodoks, Batı Hristiyanları ise Katolik dediler. Her iki kelimedede aynı anlamda "doğu inançlı" demektir. Daha sonra yeniçağın başında Roma kilisesi Protestanlığın ortaya çıkışıyla, büyük bir bölünmeye daha uğramıştır.

İSLAMİYET'TEN ÖNCE AFRIKA

- **Bizans'ın hâkimiyet sahası:**

Bizans, Kuzey Afrika'daki durumunu, Berberi kabileleri ile mücadeleler içinde de olsa Arap fetihlerine kadar korumuştur. Nitekim imparator Mavrikios (582-602) disiplinli bir askeri organizasyonla savunma gücüne sahip olabilmek için Kuzey Afrika'da askeri valilik kurdu. Buradaki askeri valiye aynı zamanda sivil yönetimin idaresi de verilmişti.

- **Habeşistan : (Şimdiki adı: Etiyopya)**

Habeşistan'ın asıl çekirdeğini oluşturan Aksum Devleti'nin kurulması M.S 1. Yüzyıla rastlar. Daha sonra Habeşler Yemen'e hâkim oldular (525). Aksum Krallığı 6. Yüzyılın ikinci yarısıyla 7. Yüzyılın başlarında çökmeye başladı. Muhammed aleyhisselam, Kureyşlilerin baskıları karşısında Müslümanlardan bir kısmını saldırılardan uzak tutmak için onları Hristiyan olan Habeş kralı Necaşi'nin yanına gönderdi. Bir grup Müslüman 615 yılında Habeşistan'a göç etti.

Habeşler önceleri putperest idiler. İmparator 2. Konstantinos zamanında (337-340) Hristiyan misyonerleri bu ülkede faaliyette bulundular. 6. Yüzyılın başlarında Aksum krallarının da kabul etmesiyle Hristiyanlık bu ülkede yerleşmiş oldu.

MUHAMMED ALEYHİSSELAM HAKKINDA KISA BİLGİLER

Muhammed aleyhisselam 571 yılında Mekke'de doğdu. Annesi Âmine, babası Abdullah idi. Doğmadan önce babasını, çocuk yaşta annesini kaybetti. Önce dedesi Abdulmuttalip sonrada amcası Ebu Talip tarafından himaye edildi. Kureyş kabilesine mensup olup soyu

İsmail aleyhisselam vasıtasıyla İbrahim aleyhisselam'a dayanmaktadır.

Gençlik yaşlarında ticaretle meşgul oldu ve bu sayede Arabistan'ın birçok yerini tanımaya imkân buldu. Ahlâki ve dürüstlüğünden dolayı kendisine “ Muhammed`ul Emin “ dendi. 25 yaşında iken Hatice ile evlendi. 40 yaşında kendisine ilk vahiy geldi. 23 sene peygamberlik yaptı. 63 yaşında Medine’de Hakkın rahmetine kavuştu. (Allahumme salli ala seyyidina Muhammed)

Burada Resulullah hakkında pek çok şey söylenebilir. Bize göre üzerinde durulması gereken önemli husus onun çevresinde yaşanan sözde dinlere ve inanışlara tabi olmadığı ve İbrahim

Aleyhisselam’dan o

güne ulaşan hanif dinine tabi olmasıdır. Her ne kadar bir hanif olarak yaşasa da çevresindeki putperest müşrik yaşantının acısını kalbinin derinliklerinde hissediyordu.

Bazı aile kabilelerince yönetilen bölgede halkın geneli ekonomik olarak sömürülmekteydi. Kişisel menfaatleri için dini inançları kullanmaktan çekinmemişler ve Kabe’yi de putlarla doldurmuşlardı. Put demek onlar için bir ticaret aracıydı. Tekelcilik hat safhadaydı. Her fırsatta kabileler arası rant savaşları yapıyordu. Ebu Süfyan, Ebu Cehil gibileri örnek verilebilir. Köşe başlarını kapmış bu kişiler

arasında sıkı bir işbirliği de vardı ki düzene karşı çıkan olursa hemen birleşebiliyorlardı.

O dönemlerde lat, uzza, menat gibi putlar ilk sıraları paylaşmaktaydı. Aslında bu anlayış ve/veya inanış çok ilginçtir. Buna benzer bir yaşantı günümüzde Hindistan’da vardır. Vaktinde Ankara’da Hindistan Büyükelçisinin oğluyla sohbet etmiştim. Ona Hindistan’daki ilahları ve putları sordum. Konuşmanın en can alıcı noktası şuydu. Sanki bana Resulullah’ın yaşadığı Arabistan’daki müşrikleri anlatıyordu. Dedi ki “Biz puta tapmıyoruz. O simge ile temsil edilen manevi varlığa tapınıyoruz. Bu manevi varlıklar da aslında asıl ilah değil. Bizi tek olan ilaha götüren aracı kıldığımız tanrılardır.”

Ey âşık, işte müşrikliğin temeli budur. Yani hakikatte ismi yöresel olarak değişse de Allah’a iman edilmektedir. Ancak en üstte görülen tanrının yanında veya altında tanrıya izafe edilen eşler, oğullar, kızlar, kardeşler, analar, babalar gibi akrabalık bağları kurulan alt tanrılar bulunmaktadır. Esas tanrı çok yücedir ve ulaşılması zordur. Bu nedenle işte bu aracı tanrılar vasıtasıyla isteklerini iletmektedirler. Zaten müşrik demek şirk sahibi olan, Allah’a ortak koşan, Allah’ın yanında başka ilahlar edinen demektir. Yani bu demektir ki o zamanın Arapları Allah kimdir biliyorlardı. Namaz kılar, Hac eder, Kurban keserlerdi. Sakal bırakır, sünnet olurlardı. Kadınları (Cariyeler hariç) örtülüydü. Yani bu kişiler ne kadar da garip dindar kimselerdi.

İşte Kuranı Kerim ile gelen mesaj da tam bu ortamın düzeltilmesi, şirk bataklığının kurutulması ve dinin yalnızca Allah’a mahsus kılınması içindi.

Âdem aleyhisselam’dan beri gelen her Nebi ve/veya Resul bozulan ve şirk batağına saplanmış hedef toplumu uyarmak, tevhid dinine döndürmek ve Allah’ın dinini esas kılmak için gelmiş ve mücadele etmiştir. Bir kitap ve bir peygamber gelir. Her şey düzeltilir. Batıl gider, Hak tesis edilir.

Ancak bir müddet sonra şeytan ve ekibi devreye girer. Zamanla ufak ufak barajda küçük küçük delikler açarlar. Nihayet baraj yıkılır. Dünya coğrafyasına baktığımızda dinsiz hiçbir bölgenin olmadığını görüyoruz. Günümüze taşınan pek çok inanç sistemleri (Hindizm, Budizm, Şintoizm, Hıristiyanlık vb.) esasen Hak din olarak gelen tevhid dinlerinin geçmişten günümüze kadar ulaşan bozulmuş kırıntılarıdır.

Diyeceğim odur ki hakikatte bu kadar çok din yoktur. (Din demek yol demektir.) Sadece tek bir din vardır. O da tevhit dinidir. “Allah’tan başka ilah yoktur” diyenlerin dinidir. Son Peygamber Muhammed aleyhisselam ile gelen tevhit dini de İslam’dır. İslam kelimesi ile düşünürsek Âdem aleyhisselam ile başlayan ve Muhammed aleyhisselam’a kadar devam eden tüm peygamberlik silsilesinin getirdiği dinler bütünü İslam’dır.

Elbette “İslam” olarak isimlendirilmeyip her peygamberin kendi dili ve bölgesi âdetince isim almışlardır. Hangi ismi verirseniz verin sonuçta tüm peygamberler aynı şeyi söylediler. “Allah’tan başka ilah yoktur ve ben onun tarafından görevlendirilen O’nun kulu ve elçisiyim.”

Vahyin merkezi ve ilk muhatabı olan Arabistan sakinlerinin durumu da böyleydi. Geçmişten gelen ve bilerek veya bilmeyerek içine şirk inanışlarının ithal edilmesiyle bozulan tevhit inancının, pek çok hurafe ile de karışmış halini uyguluyorlardı.

Allahu Teâla bu konuyu Kuranı Kerim’de şöyle vurgulanmıştır.

“Ve eğer gerçekten onlara: “Kendilerini kim yarattı?” diye sorarsan, mutlaka “Allah” diyeceklerdir. Buna rağmen (Hakk’tan) nasıl döndürülüyorlar?” Zuhruf 87

Peki, nasıl oluyor da tevhit dini bozuluyor? Bunu kimler, neden yapıyor? Bunların ilki bu işi bilerek yapanlardır. Allah’ın dinini

bilerek bozanlar var ya işte onlar maddi kazanç uğruna kendisini şeytana satanlardır. Artık bu kişiler kovulmuşun esiri olmuş ve kalpleri de mühürlenmiştir.

“Allah onların kalplerinin üzerini ve işitme (sem’î) hassasının üzerini mühürledi ve görme (basar) hassasının üzerine gışavet (perde) çekti. Onlar için azîm (büyük) azap vardır.”

Bakara 7

Geri kalanlar ise suskunlar ve tembellerdir. Armut piş, ağzıma düş. Kolay yoldan, çalışmadan elde etme arzusunda olanlar. Kişinin noksanlıklarını, kusur ve günahlarını gidermek için çabalaması gerekirken böyle yapmayıp Allah’ın yanında değerli olduğuna inanılan kişileri aracı yaparak kısa yoldan günahlarını affettirip cennete girmek isteyenlerdir. Sözde uyanıklık yapıyorlar. İnsan psikolojisindeki bu kısa devre özelliği de elbette şeytan tarafından istismar edilir. Öne çıkmış, toplumun ileri gelen önemli isimleri allanıp, pullanıp servis edilir. Yaşarken derviş, ölüyken ermiş yapılır. Sonra abartılı sözlerle anılır. Allah’a ait övgüler bu kişilere söylenir. Sonra Allah’ın isimleri, sıfatları bunlara eklenir. Böylece bu şahıslar putlaştırılır ve ilahi vasıf kazandırılır. Yoğun bir propaganda ile beyinlere kazınır. İşte put olarak tapınılan simgelerin temsil ettiği alt tanrılar, bir zamanlar yaşamış insanlardır. Yahut topluma mal olmuş masalların kahramanlarıdır. Oysaki onlar da insandır ve faydaları da zararları da kendilerinedir.

Bakın bu hususta Allah, Kuran’da neler buyurmaktadır:

“Allah’ı bırakıp tapındıklarınızın hepsi sizin gibi (yaratılmış) kullardır. Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi hemen onları çağırın da size cevap versinler (duanıza icabet etsinler).” Araf 194

“Onların yürüyecek ayakları mı var? Yahut tutacak elleri mi var? Veya görecek gözleri mi var, ya da işitecek kulakları mı var? De ki: “Haydi, çağırın ortaklarınızı, sonra bana tuzak kurun da bana göz açtırmayın bakalım!” Araf 195

“O’ndan başka dua ettiğiniz şeyler (çağırdıklarınız) size yardım etmeye muktedir değildirler (güç yetiremezler) ve kendilerine de yardım edemezler.” Araf 197

Yoksa Allah’tan başka şefaathçiler mi edindiler? De ki: “Hiçbir şeye güçleri yetmese ve düşünemiyor olsalar da mı?” Zümer 43

De ki: “Şefaath tümüyle Allah’a aittir. Göklerin ve yerin hükümranlığı O’nundur. Sonra yalnız O’na döndürüleceksiniz.” Zümer 44

Resulullah işte böyle bir ortamda büyüdü. Müşriklere ilave olarak bölgede Nasara/Nasranîler (Bu gün Hristiyan deniliyor), Yahudiler, Sabiiler, Mecusiler de İbrahimî dine tabi olan Hanifler ile birlikte iç içe yaşamaktaydılar.

Böylece yıllar birbirini kovalar. Resulullah vahye muhatap olma zamanına yakın bu karışık ve yozlaşmış sosyal ortamın maddi ve manevi pisliğinden arınmak ve bulaşmamak için Hira (Nur) Dağına çıkarak bir mağarada uzlet etmeye başladı. O sıralarda 25 yaşında evlendiği Hatice Validemizle evliliği devam ediyordu. Acaba bu sosyal, siyasal ve ekonomik zulüm sistemine bir çare bulabilir miyim düşünceleri ile Hatice validemizden izin alır, Hira Dağındaki Hira Mağarasına gider ve orada Hanif Dini üzere Allah’a ibadet eder ve tefekküre dalardı.

Hira Dağı | Fotoğraf: Orhan Durgut

Hira Dağı (Nur Dağı)

İLK VAHYİN GELİŞİ

Muhammed aleyhisselam'ın Allah tarafından peygamberlikle görevlendirilişi kırk yaşında olmuştur. Kâbe'nin tamiri ve Hacer-ül Esved'in yerine konulmasından sonra O'nun, Allah hakkında düşünmeye, O'na nasıl iman ve ibadet edileceğini araştırmaya daha fazla yöneldiği fark edilmekteydi. Mekkelilerin ve diğer birçok Arap kabilesinin putlarına hiç ilgi göstermeyen Muhammed aleyhisselam akli ve hisleriyle putlara tapmanın faydasızlığı sonucuna ulaşmıştı. Belki de tek tanrı inancına dayalı İbrahim (as)'in dini üzere olmaya çalışan az sayıdaki Hanîfler gibi düşünüyordu.

Ancak neyi ve nasıl yapacağını bilememenin ıstırabını yaşarken inzivaya çekilmekten hoşlanmaya başladı ve risaletinin birkaç yıl öncesinden itibaren her Ramazan ayında, dedesi Abdülmuttalib ve diğer bazı Kureyşlilerin yaptığı gibi, Hira dağındaki mağarada münzevi bir hayat yaşamaya başladı. Yiyeceği tükenince şehre iniyor, fakirlere yardımda bulunuyor, Kâbe'yi tavaf ediyor ve evden yiyecek olarak tekrar mağaraya dönüyordu.

Zaman zaman Hatice (radiyallahu anha)'yi de yanına alıyordu. Hz. Âişe (r.anha)'nin rivayetine göre Rasûlullah (sav) bu dönemde bir ara "sâdik (doğru) rüyalar" görmeye başlamış, altı ay devam eden bu süreçte gördüğü rüyalar aynen çıkmıştır. Kaynaklarda ayrıca Hz. Peygamber'in bu dönemde kendisini "Esselâmü aleyke yâ Rasûlallâh (Sana selâm olsun ey Allah'ın elçisi)" şeklinde selamlayan sesler duyduğu, etrafına dönüp bakınca kimseyi göremediği için merak içerisinde kaldığı, bu seslerin ağaçlar ve kayalıklardan geldiğine dair rivayetler de yer almaktadır. Buraya kadar anlatılan ve bir kısmı olağanüstü nitelik taşıyan hususlardan hareketle bu dönemin vahye hazırlık süreci olduğunu söylemek mümkündür.

Muhammed aleyhisselam'ın Hira'da bulunduğu 610 yılı Ramazan ayının son on günü içinde muhtemelen yirmi yedinci gece, bazı rivayetlere göre Pazartesi günü sabaha karşı Cebrail gelerek ona Allah tarafından peygamber olarak görevlendirildiğini haber verdi. Bu ilk vahyi Muhammed aleyhisselam şöyle anlatmaktadır:

“O gece Cebrâil bana gelerek “Oku!” (İkra) dedi. Ben okuma bilmediğimi söyledim. Bunun üzerine melek beni aldı; dayanabileceğim son noktaya kadar sıktı. Ardından beni bırakıp tekrar “Oku!” dedi. Cevaben yine “Ben okuma bilmem” deyince tekrar son noktaya kadar sıktı ve “Oku!” dedi. Ben “Ne okuyayım?” diye cevap verince melek beni üçüncü defa takatim kesilinceye kadar sıktı ve bıraktıktan sonra şu ayetleri okudu: “Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı bir embriyodan yarattı. Oku! Senin Rabbin en büyük kerem sahibidir. Kalemle yazmayı öğretene, insana bilmediklerini belleten odur.” (el-Alak 96/1-5)

Bu olay üzerine heyecanlanıp korkuya kapılan Hz. Muhammed (sav), Hira'dan ayrılarak evine gitti, yatağa girerek eşi Hz. Hatice (r.anha)'den üstünü örtmesini istedi ve uyandıktan sonra başından geçenleri anlattı.

Hz. Hatice (r.anha) “Allah hiçbir zaman seni utandırıp üzmeyecektir. Çünkü sen akrabayı gözetir, doğruyu söyler, âcizlerin elinden tutarsın; yoksullara yardım eder, misafirleri ağırlarsın; haksızlığa uğrayanların yanında yer alırsın” demek suretiyle samimi duygularını dile getirip teselli etti ve kendisine inandığını belirtti.

Ardından Hz. Peygamber’i, kendi amcasının oğlu olan Varaka b. Nevfel’e götürdü. Kitâb-ı Mukaddes’i bilen yaşlı bir Hıristiyan olan Varaka, onu dinledikten sonra kendisine gelen meleğin bütün peygamberlere vahiy getiren melek olduğunu söyledi. Ardından da şunları ekledi: “Sana yalancı diyecekler; kötü davranacaklar. Sana savaş açıp bu şehirden çıkaracaklar. Ben o günlere ulaşırsam Allah için sana yardımcı olacağım.” Varaka sözlerini bitirdikten sonra ona doğru eğildi ve alnından öptü.

Muhammed aleyhisselam, hem eşi Hatice'nin desteği hem de Varaka'nın bu açıklamalarından epeyce rahatlamış olarak evine döndü.

Her ne kadar Kuranı Kerim'in tarihsel bir boyutu olmakla beraber Kuran ayetlerinden evrensel olarak her zaman içinde kullanmak üzere pek çok hikmetler elde edilebilir. Bu kapsamda Alak suresi ilk ayetlerinin direk ilk muhatabı Resulullah aleyhisselatu vessalam idi.

Ancak her dönemde yaşayan Müslümanlar kendi zamanlarına uygun hikmetleri ayetlerde görmeli ve gelişimine yönelik nasihatleri hayatına geçirerek yaşamalıdır Böylece insanlık yolunda mesafeler katedip Rabbinin emirleri doğrultusunda O'na layık bir kul olmaya doğru ilerlemelidir.

Bu manada “Yaratan Rabbinin adıyla oku.” emrinde kişi ilim öğrenmeye yönelmeli ve ilmi Allah’a marifet elde etmek için vesile edinmelidir. Her işte olduğu gibi okumakta da işin başı elbette besmele olacaktır. Allah rızası için olmayan işlerde hayır yoktur.

Unutulmamalıdır ki Besmele her hayrın başıdır. Bu ayette “Yaratan Rabbinin...” denmesi insana haddini bildirmektedir. İnsan tüm kazançlarında kendisini özne sanmamalıdır. İnsanın Allah tarafından yaratılmış bir mahlûk olduğu belirtilerek Rabbi karşısında acziyete ve muhtaçlığa davet edilmektedir. Gerçek ilim aczini bilmektir. Oku, ilim sahibi ol ama bunu seni yaratan Rabbinin lütfettiğini de unutma ve daima şükret. Öyleyse şükür ile okumak, verenin Allah olduğunu bilmek ilmin esasıdır.

Bu değerlendirmemize ilaveten İkra kelimesinin diğer anlamlarına göz atalım. Acaba “ikra” kelimesi ne anlama veya anlamlara gelmektedir?

Alâk Suresinde ki ilk emir “İKRA” ne demektir?

Bazı yanlış anlamalara engel olmak ve doğruyu tespit etmek maksadıyla yaptığımız incelemeler ve düşünceler ışığında elde ettiğimiz tespitlerimizi aktarmak için bu yazıyı kaleme alıyoruz.

Pek çok mealde ve yazılarda genelde “ikra” kelimesini “oku” emri şeklinde tercüme ediyoruz. Tamamen yanlış olmamakla birlikte bu şekilde bir tercüme, Kuran’da geçen “ikra” emrinin maksadını ortaya çıkarmamaktadır.

Şöyle ki kelimeler zaman içerisinde anlam kayıplarına, anlam kazançlarına veya değişikliklerine uğrayabilmektedir. Bu değişimlerde coğrafi farklılıkları da dikkate almak gereklidir. Dil bilimciler bunu gayet iyi bilirler ki kültürel değişimler de buna etkindir.

Şimdi “ikra” sözcüğünü bu kapsamda inceleyelim. İkra kelimesi, yalın manada karae fiilinin emir kipidir. İbranice ve Süryanicede de kullanılmakta olan bu kelime, Süryanicede “okumak” karşılığında “kıryono” olarak kullanılır. İkri kelimesi de “adımla, oku” anlamındadır.

İkra kelimesinin hangi dilden diğerine geçmiş olduğu kesin olarak bilinmemekle beraber ilk dönemlerde karae, “hayız kanının rahimde toplanması ve dışarı atılması” ve zaman içerisinde de kadınların hayızlı ve temiz günlerini kapsayan dönemler için kullanılmıştır.

Bir örnek vermek lazım olursa Bakara Sûresinin 228. Âyeti buna bir örnektir.

“Boşanmış kadınlar **üç kur (üç ay hali müddeti)** kendi kendilerine beklerler (hamile olup olmadıklarına bakarlar). Eğer Allah’a ve yevm’il âhire îmân ediyorlarsa, rahimlerinde Allah’ın yaratmış olduğu şeyi gizlemeleri onlar için helâl olmaz. Şâyet onların kocaları barışmak (arayı düzeltmek) isterlerse, bu (bekleme süresi) içinde onlara tekrar geri dönmeye (başkasından) daha çok hak sahibidirler. ..”

Karae aynı zamanda istiare = ödünç alma yoluyla “bir şeyleri biriktirip onu dağıtmak, başka yerlere nakletmek” anlamında da kullanılmıştır. Başka bir anlamı da “Develerin hamile kalarak yavruyu rahimde taşıyıp sonra da doğurması” dır ki bu hale “karaet’in-nâkatu” denilirdi. (2)

Şimdi bizi yakından ilgilendiren anlamına gelelim. Kelimenin bu manasına dikkatinizi çekmek istiyorum. Zira bu mananın bizi Kuran’da geçen manaya taşıyacağını düşünüyorum. Peki bu mana nedir?

“Harfleri, kelimeleri, cümleleri ya da bilgileri bir araya getirip bir başkasına nakletme” Yani size bildirilen bilgileri toparlayıp, düzenleyip ilgili yere nakil etmeniz, bildirmeniz, iletmeniz, tebliğ etmenizdir.

Bu anlatımların çerçevesinde Karae kelimesini “okumak” diye çevirmek yeterli değildir. Kur’ân’da kullanılma sebebini anlamak bakımından yanlış sonuç verir. Çünkü Türkçede kullandığımız “okumak” kelimesinin karşılığı, Arapçada tilâvet ‘tir ki bir metni

okumak anlamındadır. Ancak Kur'ân'da bu anlamda bir okuma kastedilmediği açıktır. Gelen meleğin elinde Peygamberin okuması için getirdiği yazılı bir metin yoktu.

Önceden hazırlanmış ve güzelce paketlenmiş bir kitapta yoktu. Eğer Türkçe'deki manasında okumak emrediliyor olsaydı Cebrail aleyhisselam'ın yanında okunması için bir metin olması gerekirdi. Böyle olmadığını o anı anlatan Ayşe radiyallahuanha'dan nakledilen hadisi şeriften öğreniyoruz. O anı ve yaşananları Muhammed aleyhisselam şöyle anlatmaktadır:

“O gece Cebrâil bana gelerek “Oku!” dedi. Ben okuma bilmediğimi söyledim. Bunun üzerine melek beni aldı; dayanabileceğim son noktaya kadar sıktı. Ardından beni bırakıp tekrar “Oku!” dedi.

Cevaben yine “Ben okuma bilmem” deyince tekrar son noktaya kadar sıktı ve “Oku!” dedi. Ben “Ne okuyayım?” diye cevap verince melek beni üçüncü defa takatim kesilinceye kadar sıktı ve bıraktıktan sonra şu ayetleri okudu:

“Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı bir embriyodan yarattı. Oku! Senin Rabbin en büyük kerem sahibidir. Kalemle yazmayı öğreten, insana bilmediklerini belleten odur.”
(el-Alak 96/1-5)

Bu olay üzerine heyecanlanıp korkuya kapılan Muhammed aleyhisselam Hira'dan ayrılarak evine gitti. Yatağa girerek eşi Hatice'den üstünü örtmesini istedi. Uyandıktan sonra başından geçenleri anlattı. Bunun üzerine Hatice radiyallahu anha şöyle dedi:

“Allah hiçbir zaman seni utandırıp üzmeyecektir. Çünkü sen akrabaları gözetir, doğruyu söyler, âcizlerin elinden tutarsın; yoksullara yardım eder, misafirleri ağırlarsın; haksızlığa uğrayanların yanında yer alırsın”

Görüldüğü gibi okunmak üzere bir metin bulunmuyor. O halde anlıyoruz ki buradaki emir halinde vahiy edilen ve karâe'nin emir kipi olan “ikra” kelimesi “Sana vahiy edilecek olanları insanlara tebliğ et, onlara Allah'ın emrini ilet, onları Hakk'a çağır.” anlamında bir risalet tebliğidir. Resulullah'ın seçildiği ve Allah'ın bir peygamberi olduğunun ilk ilanındır.

Hadisin devamında da görüleceği üzere Resulullah aleyhisselam korku ve dehşet içinde olduğu halde “Ben nasıl tebliğ ederim. Ben iletmesini bilmem ki ” anlamında ben okuyamam diyerek çekimser kalır ve görevin dehşeti karşısında geride durur. Ancak muhtemeldir ki meleğin onu sıkıca sarması, kucaklaması ona güç vermiş ve cesaretlendirmiştir. Kalbinin ve zihninin mahiyeti genişletilmiş, kapasitesi artırılmıştır. Bunun üzerine cesaretlenen Muhammed aleyhisselam “Ne okuyayım? Neyi tebliğ edeceğim? Neyi insanlara ileteceğim?” diye sorunca Cebrail Aleyhisselam'da ona iletmesi gereken ilk ayetleri okur yani melek de ezberindekileri ona iletir, tebliğ eder.

Ancak burada belirtmek gerekir ki kendisine vahiy olunduğu zaman Peygamberimiz henüz neyi okuyacağını, zihninde neyi toparlayacağını, neyi depolayacağını, neyi taşıyacağını ve neyi dağıtacağını bilmiyordu.

A'lâ Sûresinin 6. ayeti ve Kıyâmet Sûresinin. 17–19. Âyetlerinde emredilen benzer ayetlerden de bu şekilde anlaşılması gerektiğini anlamaktayız.

“(Kur’ân’ı) sana, Biz okutacağız, bundan sonra sen unutmayacaksın.” A’lâ 6

“Muhakkak ki O’nun toplanması ve okunması Bize aittir.” Kıyamet 17

“Öyleyse O’nu okuduğumuz zaman, artık O’nun (Kur’ân’ın) okunuşuna tâbî ol.” Kıyamet 18

“Sonra O’nun beyanı (açıklanması) muhakkak ki Bize aittir.” Kıyamet 19

Mana itibari ile “Biz sende biriktireceğiz ve dağıttıracağız, sen de unutmayacaksın, terk etmeyeceksin.” şeklinde buyrulmaktadır.

Hatırlayalım. Kıraat neydi?

Kıraat, “Önce bir şeyleri zihinde, kitapta toparlayıp, hazırlayıp, sonra bunu başkalarına sözlü ya da yazılı olarak aktarmaktır.”

Yazılı bir metni okuyup bir şeyler öğrenmek, kıraat değil, tilâvettir. Yani şu anda sizin bu yazıyı okumanız “tilâvet”tir.

Hulasa ikra kelimesinin birden fazla manası vardır. Türkçe’imizde kıraet ve tilavet kelimeleri için ayrı ayrı kelimeler bulunmadığından meal yaparken ikra kelimesi “oku” diye tercüme edilmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

Öyleyse bize düşen Peygamberimizde bir şeylerin biriktirileceğini ve sonra Resulullah aleyhisselam vasıtasıyla dağıtılacağını anlamamızdır. Yani Peygamberimiz Allah’tan vahiy alacak, aldıklarını da insanlara sözlü veya yazılı olarak aktaracaktır. Artık ona ikra ile peygamberlik görevi verilmiştir.

Kur'ân kelimesi de aynı kökten türetilmiştir. Kur'an kelimesi “emir, nehiy, kıssa, toplanıp dağıtılan, Allah'tan alınıp, kullara tebliğ edilen, Allah'tan öğrenilip kullara öğretilen” anlamına gelmektedir. İkra emri de toplamak ve dağıtmak anlamında olup “vahiy olunan ayetleri zihninde toparla, oku, dağıt, tebliğ et” demektir.

Rab ismi nedir? Ne anlama gelir?

Rab, terbiye eden, her şeyi ilk noktadan itibaren kademeli olarak terbiye eden son noktaya getiren anlamına gelir. Kemale erdiren demektir. Tabiri caizse bugünkü lisanla öğretmen diyebiliriz. Hâlîk ismi yaratma fiiline, Rezzak ismi rızık verme fiiline dayandığı gibi Rab ismi de terbiye etme fiiline dayanır.

İster bu Dünya'da olsun isterse farklı bir Dünya'da Rab isminin tecellisi son derece geniş bir alanı kapsar. Düşünelim. Yaşadıklarımız bizi biz yapan deneyimlerimiz değil midir? Deneyimlediklerimiz bizim için ne anlam ifade eder? Şöyle bir etrafımıza bakıp da bazı keşiflere ulaşırsak her birimizin keşiflerinin farklı farklı olduğunu görürüz.

Böylece diyebiliriz ki deneyimlerimizin anlamı kişiye özeldir. Her anlam sahibine aittir. Bu farklılığın sebebi ise herkesin rabbinin farklı olmasıdır. Çünkü herkes başka bir meşrepte yaratılmıştır. Çünkü herkesin aynası farklı bir şerefli ismi yansıtır. Sen kendi aynanda yansıyan, senin hakikatin olan o şerefli ismin sonucusun ve ancak onunla varsın. Elbette ki yaratılma sebebin de, o ismin, bu âlemlerdeki kudretinin neticesi olarak ortaya çıkan nuruna, vesile olmandır.

Meşreplerdeki bu farklılık nedeniyle herkesin arayışının sonunda ulaştığı, “*Kendini bilen Rabbinin bilir.*” hadisinde buyrulan Rabbi farklıdır. Yani herkesin yaratılış yüzü, Esmâül Hüsnadan ayrı bir isme dönüktür. O kişi o ismin yansıtacağı bir ayna olmak üzere yaratılmıştır.

Kişi bunu fark edip idrak edince, Cenab-ı Hakkın bu ismi ile yansıyan efaline halife olur ve görevini yerine getirmeye başlar. İşte o an kendini bulmuş olur ve dolayısıyla Cenab-ı Hakk'a kul olmuş olur.

Bir çınar kocamandır ama büyümesi asırlar alır. Üç tohum al eline. Birisi çim olsun, birisi çam, birisi de çınar. Toprağa göm ve sula. Hepsi de güneşte yansın, suda boğulsun, toprak ananın memesinden süt içsin. Bir gün üçü de fişkırrır ve toprak ananın rahminden doğar. Büyümeye aynı anda devam ederlerken bir gün gelir ki çim artık büyümmez, bakar ki diğerleri büyümeye devam ediyor. Bir gün daha gelir ki çam da artık büyümmez. Bir gün de bakarsın ki ama asırlar sonrasında, çınarda o heybetine rağmen artık büyümmez olmuştur. Şimdi söyle bana hangisi daha büyüktür veya küçüktür? Hangisi birbirinden üstündür?

Çam dese ki ben çimden büyüğüm, çınar dese ki ben çamdan üstünüm, bu sözler doğru mudur? Yahut çim baksa da haline ben diğerlerinden küçüğüm, ne işe yaramazım, bu üzüntü yerli yerinde midir? Elbette ki hayır, işte sen ve senin gibi hepimiz de bu misaldeki ağaçlar gibiyiz. Herkesin bir meşrebi ve yaratılış görevi vardır. Sen ne olmak üzere yaratıldıysan, olman gereken şey üzere yetiştiriliyorsun. Rabbinin terbiyesinde amaç meşrebince kemal noktana kavuşmandır. Çim çim olmak üzere yaratılmıştır. Çınar olmaya heves ederse komik olmaz mı? Görevini yaparak güzel bir çim olan o tohum kendinden isteneni yerine getirmiş ve nihayet kemale ermiştir.

Bu noktada bize düşen, insanlık adına meşrebimize ne yüklenmişse, öylece yaşamak ve yapmakla mükellef olduğumuz işi yapmaktır. Rabbinizin bize biçmiş olduğu elbiseden başka elbiseye göz koymamaktır.

Böylece bizi yaratan ve yetiştiren öğretmene teşekkür etmek gerekmez mi? İlk sure olan Fatiha'da, hemen daha en başta

“Elhamdulillah Rabbil Âlemin” denmesi emredilerek bu konuya işaret edilmiştir.

Dikkat edilirse... Rahmanul Âlemin, ...Rezzakul Âlemin vb. denmemiş ve bu ayette Rab ismi kullanılmıştır. Rab isminde bir genişlik ve bütünlük vardır. Kapsayıcı olup diğer pek çok ismin tecelli mekânıdır ve çoğu işin kaynağını teşkil eder.

Bir kişinin meşrebi, yaratılış karakteri o kişinin Rabbi olan isimdir ki bu isim kapsamında terbiye edilecek ve o ismin kemaline getirilecektir. Örneğin İstanbul’un fethi sırasında surlara sancağı diken Ulubatlı Hasan’ın yerine bir Yunus Emre’yi düşünebilir misin? Bu olmaz çünkü her ikisinin de meşrebi ve karakterlerinde tecelli eden Allah’ın isimleri farklıdır. İşte bu isimler o ikisinin farklı kaynaklardan terbiye edildiklerini gösterir. Birisi yumuşaktır, diğeri ise katı ama sonuçta ikisi de Rabbulalemin’in farklı isimlerdeki terbiyesine ayna olurlar.

Kimin nasıl bir hayat süreceği ve nelerle karşılaşacağı, hangi isimle terbiye edileceği daha henüz anne karnındayken belirlenir ve o nefse ilham olunur. Görevli melekler tarafından da takip edilir. Bahsettiğimiz konuyu Allahu Teâla şöyle açıklar:

Nefse ve onu dizayn edene andolsun (Şems, 7)

Sonra ona (nefse) fücürünü ve takvasını ilham etti. (Şems, 8)

Bu hususa bir hadisi şerif ile açıklık getirelim. Resulullah aleyhisselam buyuruyor ki:

İbni Mes’ûd (radiyallahu anh) dedi ki: Bize, doğru söyleyen, doğruluğu tasdik ve kabul edilmiş olan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem haber verdi ve şöyle buyurdu :

“Sizden birinizin yaratılışının başlangıcı, annesinin karnında kırk günde derlenir toplanır. Sonra ikinci kırk günlük süre içinde pıhtı hâline döner. Sonra da bir o kadar zaman içinde bir parça et olur.

Daha sonra Allah bir melek gönderir ve melek, ona ruh üfler. Bu melek dört şeyle; anne rahmindeki canlının rızkını, ecelini, amelini, şaki biri mi yoksa said biri mi olacağını yazmakla emir olunur.” ...

(Riyazu's Salihin, Bab 9, Hadis no: 397; Buhârî, Bed'u'l-halk 6, Enbiyâ 1, Kader 1; Muslim, Kader 1; Ebû Dâvûd, Sunnet 16; Tirmizî, Kader 4; İbni Mâce, Mukaddime 10)

Hadis-i Şerif'ten ve tıp sahasında yaptığımız araştırmalardan anladığımız üzere anne rahmine düşen bir çocuk, kırkar günlük üç devreden sonra tam olarak teşekkül eder ve ilk canlılık belirtisi bu sürenin sonunda görülür.

İlk kırk günlük süre, orada mayalanma ve şekillenmeye müsait hale gelme dönemidir. İşte bu dönem nutfe diye adlandırılmaktadır ki, menî demektir. Menî ise az su anlamına gelir. Nutfe denilmesinin bir başka sebebi de, bu maddenin akıcı ve yapışkan olmasındandır.

İkinci kırk günlük süre ise, nutfenin bir pıhtı haline dönüşme dönemidir. Alak kelimesi kan pıhtısı veya günümüz gelişimine göre dölllenmiş yumurta yani embriyo anlamına gelir.

Üçüncü kırk günlük süre, anne rahmine düşen canlının bir et parçası haline dönüşmesidir.

Bu safhalardan sonra cenine görevli bir melek önce ona ruh üfler ve can verilmiş olur. Sonrasında ise doğumundan ölümüne kadar, bu Dünya hayatındaki amelinin nasıl olacağı, hayat süresi, rızk, şaki veya said mi olacağı yazılır. Melek bunları kayda girer ve ilerde de takip eder fakat bunu ne o kişi ne de bir başkası bilemez. Bu bilgiler gaybidir ve Allah katında saklıdır. Her bilgi zamanı geldikçe açığa çıkar. Tüm bu yazgıya kader, zamanla bu genel yazının maddelerinin bir bir yaratılıp yaşanmasına da kaza denir.

“Her insanın amelini boynuna doladık. Kıyamet günü onun için, açılmış olarak bulacağı bir kitap çıkarırız: Kitabını oku, bugün nefsin sana hesapçı olarak yeter, deriz” (İsrâ sûresi, 13-14)

İnsan, her yaptığından sorumludur. Sadece akli olmayanlar sorumlu değildir. O halde insanın, üzerine düşen görevleri eksiksiz yerine getirmesi önemlidir. Kader anlayışı karmaşıktır. Kelimeleri düzgün kullanmak anlamamızı kolaylaştıracaktır. Zaten kafalarımızdaki sorular da bu noktadan çıkmaktadır. Kader anlayışında adı üstünde yazılıdır.

“Kader” demek takdir edilen demektir. Olması PLANLANMIŞ hayat senaryosudur. İç içe girmiş hayatlar senaryosu koca bir çınara benzer. Hani ağacın dalları hep çataldır ve her bölünmüş çataldan da başka dallar ilerler. İşte öyle bir şey.

Hayat yolunda giderken başımıza iyi veya kötü olaylar çıkartılır ve bizden seçmemiz istenir. Hangisi? Hayat yolu üzerindeki bu kavşaklara geldiğimizde bir karar vermemiz gerekir. Hangi yoldan gideceksin? Bir seçim yaparsın. Bu fiile biz “kesb etmek” diyoruz. İstemek, seçim yapmak ve neticesini kazanmak anlamına gelir. Böylece seçtiğimiz yol bize açıılır ve artık hayat yoluna bu daldan yürümeye devam ederiz. Diğer seçenek ise kapatılır. Eğer o yoldan gitmiş olsaydık orası açılacak ve şimdi ki bu yol kapanacaktı. Böyle böyle hayat devam eder ve nihayet sona ulaşılır. Hangi seçimleri yaptıysak bu seçimlerin doğruluğu yanlışlığına göre de puan alırız ve hayat sınavını geçeriz veya kalırız.

Bu sistemde incelik şudur. Seçimler bize aittir ama yaptığımız seçimlere göre hayatı yaratmak Allah’a aittir. Hayır ve şer Allah’tandır demek işte budur. Hayır ve şerrin tercihini biz yaparız ve Allah’ta bu seçimimize göre – Eğer Allah’ta dilerse- hayır ve şerri yaratır. Bundan fazlası da bize zarardır. Bu kadar bilgi yeter de artar bile. En doğrusunu Allah bilir. Biz ancak onun bize öğrettiği kadarını biliriz.

İşte bahsettiğimiz bu hayat senaryosu anne karnında insana ilham edilir. Kişinin başına iyi veya kötü neler geleceği tespit edilir ve kişi kendisi için belirlenmiş bu sınav ortamına gözlerini açar ve gülümseyerek merhaba der.

İnsanın yaratılmasıyla ilgili bahsettiğimiz safhalar Mu'minûn suresi 12-16. Ayetlerde de şöyle sıralanmıştır:

" Andolsun ki; Biz, insanı; çamurdan, süzme bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta bir nutfe (Nutfeden murad menidir) yaptık. Sonra o nutfeyi bir kan pıhtısı hâline getirdik, derken o kan pıhtısını bir çiğnem et yaptık, o bir çiğnem eti de kemiklere döndürdük de o kemiklere de et giydirdik. Bilâhare onu başka yaratılışla inşâ ettik. Suret yapanların en güzeli olan Allah'ın şânı ne yücedir. Sonra siz bunun arkasından hiç şüphesiz ki ölümler olacaksınız. Sonra siz kıyamet gününde muhakkak diriltilip aldırılacaksınız." (Mu'minûn: 12-16)

Ehl-i sünnete göre dünyada vukua gelen hayırlı hayırsız, faydalı veya zararlı her şey Allah Teâlâ'nın kaza ve kaderiyle meydana gelir. Ancak unutmayalım ki Ebu'l-Muzaffer Semanî'nin de dediği gibi, kaza-kader meselesi biz kullar için bir sırdır. Onu akılla, kıyasla anlamaya imkân yoktur. Kaderin sırrını ancak Allah Teâlâ bilir. Bize düşen haddimizi bilerek kitap ve sünnetin beyanatına iman etmek, ondan öteye geçmemektir.

Rab, sözlükte terbiye eden, kademeli olarak kemale erdiren anlamına gelir. Kâinatın yaratılışı bir ilk noktadan başlamış ve altı günde son şeklini almıştır. Kademeli yaratılış, Dünyadaki yaratılmış tüm mahlûklarda da kendini göstermiş, onlar da bir anda değil kademeli olarak yaratılmıştır. Kimi âlimlerimiz bu evreleri 6 evreye ayırırlar. Gerçi tasnif farklıdır ama içerik aynıdır. Yine de bu 6'lı tasnifi buraya alalım istedik.

- 1- Nutfe (iki ayrı cinsten hücrelerin birleştiği duru su)
- 2- Alaka (koyu kan)
- 3- Mudğa (bir çiğnem et parçası)
- 4- Azm (kemik)
- 5- Lahm (et)
- 6- Halk-ı cedit (yeni yaratılış, son şekli alma)

Yaratılmış her mahlûk taşı, toprağı, suyu, bitkisi, hayvanı ve insanı her ne varsa, hepsi de Rabbin terbiyesinden geçmişlerdir. Sayısını dahi bilemeyeceğimiz göklerde ve yerde ne varsa yüce Allah, hepsini yaratmış, büyütmüş, yetiştirmiş, giydirmiş, doyurmuş velhasıl ne ihtiyaçları var ise hepsini vermiştir. Bütün bu mahlûklar da yaratıcılarının tecelligâhı olarak O'nun mübarek isimlerine ayna olmuşlardır. Her mahlûka vazifeleri de ilham olunmuş ve görevlerini yerine getirebilmeleri için her türlü teçhizat ile de donatılmışlardır. Hiçbir mahlûk Rabbine sitem edemez çünkü olması gereken en mükemmel şekilde tasarlanmış ve yaratılmışlardır. Muhakkak ki Allah Halık'tır, Bari'dir, Musavvir'dir.

Eğer makro âlemden mikro âlemlere dalarsak bu kez de hayretten hayrete düşeriz. Rab isminin tezahürünü, canlıları oluşturan organlardan, hücrelere, oradan moleküllere ve dahi elementlere indirgediğimiz de şaşkınlığımızı gizleyemeyiz ve ancak Allahu Ekber demekten başka çaremiz kalmaz. Durmayıp yolumuza devam etsek atomlara varsak, bir yanda elektronlar, diğer tarafta atom altı parçacıklar protonlar, nötronlar ve hatta daha da küçüklerine aklımız durur ve ancak “Elhamdulillah RABBİL âlemin” deriz.

Bir yandan da güneşe bak, geceleri aydınlatan romantik mehtaba ve gökyüzünün süsü yıldızlara. Hepsi de Rabbimizin terbiyesinde kendi yazgılarında seyredip emredileni yapmaktalar. Tefekkür nazarıyla baktığımızda her birinde Rab isminin ayrı tecellisini görürüz. En doğrusunu Âlemlerin Rabbi bilir.

İşte Allahu Teâla ayette geçen “Rabbuke” (Senin Rabbin) sözü ile ki bu söz baştaki “İkra” (Oku, tebliğ et, bildir, çağır) ile tam bir uyum içinde olup eğitim ve öğretimin önemine vurgu yapıyor.

Resulullah’a ve onun nezdinde tüm kullarına “Ancak sen terbiye edici, öğretici olanın öğretmesiyle okuyup yazabilir ve bundan sonra da sana verilen bu kutsal vazifeyi ancak O’nun öğretmenliği ile başarabilirsin ” diye hitap ediyor.

Yaratmak nedir? Ne anlama gelir?

Bu aşamada “İkra, bismi Rabbikellezi Halâk” ayetinde geçen yaratmak fiilini inceleyelim. Kuran’da geçen diğer yaratmak anlamına gelen fiil ve isimlere göz atalım. Zira Kur’an-ı Kerim’de yaratmak kapsamında değişik kelimeler kullanılmıştır. Türkçe’de karşılıklarının ne olduğunu düşünelim. Düşünelim ve araştıralım ki yaratmak meselesi iyice anlaşılsın.

Yaratmak işi tanrıya aittir ama bunun kapsayıcılığında insan da kısıtlı olarak tanrının özelliklerini taşıyor olmasından dolayı dünyevi bazı şeyleri yaratabilmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en büyük özelliği de budur. Tanrı’nın özelliklerini üzerinde barındıran tek canlı türü olduğundan insan çok özeldir ve eşref-i mahlûk’tur. Ancak bu yaratma kavramına dikkat edersek insanın yaptığı işin gerçek yaratmaktan öte mevcut olan hammaddeleri bir araya getirerek ortaya yeni bir şey çıkartmasıdır. Otomobil, televizyon vb. gibi eşyaların yapılmasını örnek olarak verebiliriz.

“Yaratmak” (Halaka) fiili Kuran’da Ali imran, 49 da görüleceği üzere hem Allah için, hem de insan için mevcuttan yeni olanı üretmek anlamında kullanılmıştır.

“Allah, onu İsrailoğullarına bir Peygamber olarak gönderecek (ve o da onlara şöyle diyecek): “Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey **yapar** (“**yarattırım**” - **ehluku**) ona üflerim. O da Allah’ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü

ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü'minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.” Ali imran, 49

Bu ayetteki “ehluku” yaratmak fiili yoktan var etmek anlamında kullanılmamıştır. Çünkü kuş heykeli misali yapılacak olan şey çamurdan yapılacaktır. Demek ki bu yaratışa çamur ilk malzeme yani hammadde olmaktadır.

Yoktan yaratmak için ise böyle bir hammaddeye ihtiyaç olmaz. İlk yaratış, yoktan yaratma ortada hiçbir malzeme yokken yapılan yaratmadır ki bunu aslında bedee fiili karşılamaktadır. Bu fiil zaten hiçbir yerde insan için kullanılmamıştır. En'am suresi 101. Ayette bu husus çok nettir.

...بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

Gökleri ve yeryüzünü **örneksiz olarak yaratandır**. O'nun nasıl oğlu olur ki, eşi olmamıştır. Ve herşeyi, O yarattı. Ve O, herşeyi bilendir. En'am, 101

O halde yaratma kavramlarını incelemek lazım oldu. Kur'an'da yaratmak ile ilgili kelimeler acaba nelerdir? Ne anlamlara gelirler? Kullanılış ve anlam farklılıkları nelerdir?

Bu aşamada şu soruya da cevap vermek lazım oldu. Yaratmak fiili insanlar için kullanılır mı? Yukarıdaki konulara bu soruya cevap verdikten sonra devam edeceğiz.

Yaratmak fiili insanlar için kullanılır mı?

Nasıl ki bir bilgisayar kendi kendine meydana gelemez; bir yapanı vardır; şu muhteşem canlılar, dünya, kâinat tek başına meydana gelemeyeceğine göre, elbette bir yaratıcısı vardır. Bilgisayarı meydana getiren yüzlerce küçük maddelerin insan tarafından bir

araya getirildiği belirtilir ve örnekte Allah'ın canlıları, Dünya'yı yaratışı buna benzetilmektedir.

Bu söylemde bir hata yok gibi görünse de sonuç itibari ile beklenene cevap verememektedir. Allah'ın her şeyi yoktan yaratması esas alınıyorsa bu örnek hatalıdır. Eğer Allah'ın dolaylı yaratması anlatılmak isteniyorsa örnek doğrudur. Şöyle ki İnsan yüzlerce malzemeyi bir araya getirip bilgisayar yapar. Allah milyarlarca zerreyi bir araya getirip canlıları yaratır. O halde bir araya getirip bir şeyler yapmak yaratmak ise insan için de bilgisayarı yarattı denilebilir.

Şimdi buradaki hatayı düzeltelim. Yaratmak iki türlü olmaktadır. Birincisi doğrudan yaratmak, ikincisi ise dolaylı yani aracılı yaratmadır.

İkinci yaratma şeklinde insan için pay vardır. Allah insana akıl, zekâ, beyan ve ilim vermiş ve Dünya'ya halife kılmıştır. Hakkı esas kılmak, sosyal hayatı müreffeh hale getirmek için yeryüzünü imar etmek gibi vazifeler vermiştir. Bu demektir ki insan Allah'ın koymuş olduğu kanunları keşfedecek, yeryüzüne yaymış olduğu hammaddeleri kullanacak ve böylece kendisine verilmiş vazifeleri yerine getirecektir. Elbette en önemli ayırım ise besmeledir. İnsan bu yetkiyi kullanmaya Allah'ın adıyla başlayacak ve sonunda da elde ettiği başarıyı Allah'a yönlendirerek her övgü Allah'a aittir diyecektir. Böylece Allah'ın dolaylı yaratmasına aracı olacaktır. Bakın bu hususa Ali İmran 49. Ayet ne güzel ışık tutmaktadır.

...أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِّنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ...

Allah, onu İsrailoğullarına bir Peygamber olarak gönderecek (ve o da onlara şöyle diyecek): “Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey **yapar** (“yaratırım” - **ehluku**) ona üflerim. O da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü

ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü'minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.” Ali imran, 49

Ayette İsa aleyhisselam'ın kullandığı kelimeye dikkat ediniz. “Haleka” fiilini kullanıyor. “Ehluku” diyor. Demek ki dolaylı yaratmak anlamında insan için yaratmak fiili kullanılabilir.

Birinci yaratma da ise Allah kimseye yetki vermemiştir. Yalnızca kendisinin gücünün yetebileceği doğrudan yani yoktan var etmek Allah'a mahsustur. İnsan olsun diğer canlılar olsun kimse böyle bir yaratma fiilini gerçekleştiremez. Böylece insan için yoktan var etmek anlamında yaratmak fiili kullanılamaz.

Her ne kadar durum böyle de olsa yanlış anlama ve kullanmaları ortadan kaldırmak için her iki durumda da yaratmak fiilini insan için kullanmamak ihtiyaten en doğrusudur. Bunun yerine yapmak, oluşturmak, meydana getirmek, keşfetmek, icat etmek gibi fiilleri kullanmak EDEBEN daha iyidir. Bu durumdan rahatsızlık duymamak gerektir. Allah'ın insana bahşettiği bu özelliği inkâr etmek bu yeteneğimize ihanet olur. Toplumda nasıl ki Baki, Kadir, Samet vb. gibi Allah'ın isimleri günlük yaşantımızda gayet rahat bir şekilde kullanılıyorsa, bu kullanıma da aşırı tepki vermemek İslâm'ın nezaketindedir. Hataları kibarca düzeltmek elbette olumlu sonuçlar yaratacaktır.

Kur'an'da geçen yaratma kavramı ile ilgili fiiller ve isimler

Kur'ân'da yaratma ile ilgili kavramlar çoktur. Ancak bunların hepsini genelde 2 kategoride incelemek işimizi kolaylaştırır.

1-Direkt olarak Allah'ın yoktan var etmesiyle alakalı olarak Allah'a herhangi bir yoruma gerek kalmadan nisbet edilenler (Doğrudan)

2-Başka anlamlara gelebilen ancak ayet içerisinde Allah'a ait olarak düşünüldüğünde yaratma anlamına gelenler (Dolaylı)

Doğrudan Fiiller	Dolaylı Fiiller
1-Haleka	1. Sane'a
2-Bede'e	2. Fea'le
3-Fatara	3. Ahraca
4-Bera'e	4. E'âde
5-Feleka	5. Enbete
6-Zerde	6. Âtâ, Vehebe
7-Enşe'e	7. Elka
8-Ceale	8. Vada'a
9-Savvera	9. Enzele
10-Sevvâ	
11-Ehyâ	
12-Kün	

Direkt olarak Allah'ın yoktan var etmesiyle alakalı olarak Allah'a herhangi bir yoruma gerek kalmadan nisbet edilenler (Doğrudan):

1-Haleka

Halk, aslında doğruca takdir etmek demektir. Bir asla ve benzere dayanmaksızın birşeyi ibda' etmek mânâsına kullanılır.

Bununla beraber yaratmak mânâsına gelen halk kelimesi şu üç mânâyı kendinde toplar:

- 1-Birşeyi güzelce ölçüp, biçip takdir etmek
- 2-Yoktan var etmek (ibda')
- 3-Var olan birşeyden başka birşey ortaya koymak, icad etmek

Kur'ân-ı Kerîm'de yaratıcının yalnız Allah olduğu belirtilir. Yaratma Kur'ân'da çok geniş bir alana yayılmıştır. Allah her şeyin yaratıcısıdır. Gökler, yerler, bunlarda ve bu ikisi arasında bulunanlar hep Allah'ın yaratmasıyla var olmuş yaratıklardır. Allah'ın yaratıcılık vasfı en geniş ölçüde bu kelimeyle ifâde edilmiştir. Halk Kur'ân'da sadece maddî konular için değil, manevi anlamlar için de kullanılmıştır.

Bu aşamada önemli olduğunu düşündüğümüz bir konuya açıklık getirmek isteriz. Çünkü bazı kardeşlerimizin kafası karışmış ve bize sormuşlardı.

Konumuz "ahsenu'l-hâlikîn" ifadesidir. Tercümesi yaratılanların en güzeli şeklindedir. Bu ifade de sanki birden fazla yaratıcı varmış gibi gözükmektedir. Fakat bu anlayış yanlıştır.

Arapça'da ism-i tafdil, bazan hükmü, zikredilen iki şeyden birine isbat edip öbüründen selb etmek mânâsını ifade eder.

Cennetlikler ve cehennemlikler mukayese edilirken "O gün cennet halkının kalacakları yer, daha iyi, dinlenip safa sürecekleri yer daha güzeldir" mealindeki âyette "ahsenu makilâ" "hayrun mustakarra" tabiri kullanılır. Bundan cehennemden de aynı vasıfları daha az olarak taşıdığı anlamı çıkmaz. Bilâkis cehennemden bu vasıfların tamamen sebedilip cennete verildiği anlaşılır. Yani bir kimse "Bal sirkeden daha tatlıdır" derken, sirkeye de bir miktar tatlılık mânâsı vermiş olmaz. Maksat tatlılığı sirkeden tamamen selbedip bala vermektir.

Bu ifade Allah'tan başka ilah edinenlere karşı islam öncesinde tapınılan putlara binaen söylenmiştir. İddia edildiği gibi Allah'tan başka yaratıcı olduğu farzedilse bile yine Allah farzedilen o yaratıcıların en güzeldir, demektir.

Bununla beraber insanlara da takdir etmek, tasvir etmek, ölçmek, biçmek, tahmin etmek gibi manalarda yaratmak tahsis edilmiştir. Bu tahsis kayıtlıdır, mutlak değildir. Mutlak yaratmak Allah'a mahsustur.

Bahsettiğimiz özellikler insana yine yaratıcısı olan Allah tarafından verilmiş, kendine mahsus özelliğın zıllıeridir. "El-Hâliku'l-Bâri'u'l-Musavviru" mutlak manada kullanıldığında Allah'a ait olurlar.

Ahsenu'l-hâlikîn, insanlar ile kıyaslandığında ise ahsenu'l-mukaddirîn, ahsenu'l-musavvirin takdir edenlerin, tasvir edenlerin en güzeli demektir. Arablar, tuluk, dağarcık veya kırba kesmek için deriyi ölçüp, oranlayıp, tahmin ettiğın zaman, "kadderte'l-edîme ve halaktehu" derler. Yani sen deriyi ölçtün, biçtin, tahmin ve takdir ettin, demektir.

Bu kapsamda insana düşen yaptığı şeylere bakıp da kendisini mutlak manada yaratıcı görmemelidir. Bu özelliğının Allah'ın bir lütfu olduğunu unutmamalıdır. Çünkü Allah hem insanı yaratmıştır, hem de yarattığını sandığı şeyi yaratmıştır.

O halde halk fiilinin, suret verme, şekil verme, takdir ve tasvir etme yahut birşeyden birşey yapma yahut yaratıklar için yapma mânâsına alınması gerekir. Çünkü bu bir kesbdır. Sonradan olma kudretle bir iş yapılırsa, bu kesb olur. Bir kimseden kadîm bir kudretle bir fiil meydana gelirse, o fiili halk, yaratmadır. Fiilinde âlet ve organlara ihtiyaç duyan ise mahlûktur, muktesibdir

Sonuç olarak Allah, hem insanların takdir, tahmin ve tasvirlerinden, hem de yaratıcı olarak tapınılan yine bir insan yapısı olan putlardan münezzehtir. İşte bu tür ikinci sınıf, yaratmaya vesile olmak için yetkilendirilmiş araçlardan Allah daha güzeldir. Mutlak yaratıcı ancak O'dur. Ahsenu'l-Hâlikîn takdir edenlerin yahut tasvir edenlerin en güzeli veya yapanların en güzeli demektir. Yoksa yaratanların en güzeli demek değıldir. Çünkü mutlak mânâda Allah'tan başka yaratıcı yoktur ve halk (yaratma) mutlak mânâda Allah'a mahsus bir keyfiyettir.

2-Bede'e

Bede'e yaratmaya başlamak, birşeyi başkası üzerine takdim etmek demektir. Bir nevi takdim, öne geçirme, ileri sürme şeklidir. "Bede' Allahu'l-halka" Allah yaratmaya başladı, Allah yaratmayı ilkin yaptı demektir.

Bir şeyin mebdei o şeyin meydana geldiği şeydir. Mesela "Çekirdek hurmanın mebdei, ağaç kapının ve kanepenin mebdeidir". İsimlerden el-Mubdi; eşyayı önceden geçmiş bir örneği olmadan îcâd ve inşâ eden demektir. Yine aynı mânâdan olmak üzere arzdan şunu ibda' etti, demek, yerden çıkarmaya başladı demektir.

Bede'e kelimesinin geçtiği âyetlerin birisi hariç, hepsi Mekkî âyetlerdir. Mekke devrinde ilk yaratmaya dikkat çekilerek yaratıcıya iman telkin edilmiştir.

İlk yaratan bir kez daha yaratabilir. Mevcut hayat sonraki ahiret hayatının delilidir. Hiç bir asıl yokken yaratmaya başlayan Allah onu icad eder ve sonra inşa eder. Dilerse yok eder, dilerse tekrar inşa eder. Allah bütün mahlûkâtı tek başına yaratmıştır. Onları yoktan kudretiyle yaratmıştır. Ölüm ile özel veya kıyamet ile genel yok ediliş sonrasında Allah, âlemleri yeni bir yaratışla tekrar yaratacaktır.

Akıl sahibi her mahlûk evvelden yok olduğunu ve sonradan yaratıldığını bilir. Sonraki yaratmayı anlamak, ilk yaratmayı anlamakla olur. Mahlûk olarak ne varsa Allah'tan başka, bunların hiç birisi ilk yaratma şöyle dursun, vesilelerle yaratma da bile pek başarısızdır. Hiç yaratılan yaratabilir mi? Demek ki Allah, evele de ahire de hâkimdir.

3-Fatara

Fatara Kur'ân-ı Kerîm'de yarılmak, göklerin ve yerin yaratıcısı, fitrat, yaratılış, fütur, munfatır şeklinde geçmektedir. Fatara fiilinin her

daim faili yani öznesi Allah'tır. Göklerin, yerin ve insanların yaratılışı için kullanılmaktadır. Bu kelimelerin tamamı Mekki'dir.

Fatr'ın aslı yarmaktır. İnfitar suresi 1. Ayet "Gök yarıldığı zaman" bu anlamdadır. Fatr, uzun yarık demektir. Türkçe'de kullandığımız yaratmak kelimesi de bu kökten gelmektedir. Yani yarıp çıkarmak demektir. Bir maddeden diğerinin yaratılması bir şakk ile başlar. Bir tohumun yarılarak, tohumdan bir bitkinin çıkması böylece yaratılması anlamındadır.

İbn Abbas'tan rivayete göre, "Ben fâtr'u's-semavati ve'l-ard" ifadesinin mânâsını bilmiyordum. Nihayet iki arabî bana bir kuyu hakkında muhakemeye geldiler. Biri diğerine "ene fatartuha" dedi. (Ben önce başladım, önce ben yardım) Âlûsî "Fatr, ibda'dır" der. İbn Enbârî de "Fatr'ın aslı, birşeyi ihtidasında şakketmek, yarmaktır" der.

Allah'ın inşa ve ibda diye iki tür yaratması vardır. Cenab-ı Hakk'ın misalsiz, modelsiz bir şekilde yoktan yaratması ibda etmesi; inşa ise, yarattığı elementlerle yeni yeni varlıklar vücuda getirmesidir. İlk yaratılış ibda iledir. (Bede'e kısmında anlatılmıştı)

Yoktan olsun, bir maddeden olsun, birşeyin ilk îcad ve ibdâ'ına fatr, ilk varlık hâline de fitrat denir. Böylece anlıyoruz ki fatr yaratmak demek olup "ilkin yaratmaya başlayan" mânâsındadır. İbda' (yoktan var etme)'den sonraki ilk safhadır.

4-Bera'e

Bera'e fiili "yaratmak" mânâsıyla Kur'ân-ı Kerîm'de çok geçmemektedir. Başka manalara da gelmekle beraber [Hastanın hastalığından kurtulması, iyileşmesi mânâsında "bera' el-merîdu mine'l-marad" gibi] konumuz dışı olduğundan yaratmayı ilgilendiren anlamları üzerinde duracağız.

Türkçe’de yaratmak olarak kullandığımız yaratma fiilleri aslında Arapça’da farklı kelimelerle çeşitlendirildiğinden lisanımızın tekil anlayışından dolayı yaratmak fiilleri veya isimleri arasındaki farklılıkları anlamakta zorlanıyoruz. İşte bera’ e fiili de böyledir ve yaratmak işlemlerinin safhalarından bir safhayı yansıtır. Bu safhalar Haşr suresi 24.ayette özetlenmiştir.

“O, yaratan, var eden, şekil veren Allah’tır. En güzel isimler O’nundur. Göklerde ve yerde olanlar O’nun şanını yüceltmektedirler. O, gâlib, herşeyi uyarınca yapandır.” Haşr, 24

El-Bâri', mahlûkâtı örneksiz, benzersiz halkeden, demektir. Canlılar dışında kullanışı azdır. Arab dilinde "bera'allahu'n-nesemete" Allah canlıları yarattı, denildiği halde, cansız olan gökler ve yerler hakkında halaka's-semâvâ-ti ve'l-ard" denir.

Bir şeyin bir şeyden kurtulması ve diğerinden ayrılması için kullanılır. Allah Bedî' ismi ile yaratıkları yoktan yaratırken, var edeceği şeyleri, daha önceden bilmeden ansızın ibda' etmez. El-Halîmî'ye göre Bari ismi, ibda fiiline, ne yapacağını önceden bilmek unsurunu katar, ikincisi varlıklara bir kalıp veren mânâsıdır. Su, toprak, ateş ve hava gibi unsurları yoktan var edip, onlardan da muhtelif cisimleri yaratmıştır.

Haşr sûresi 24. âyette "el-Hâliku'l Bariu'l Musavviru..." isimlerinin sıralaması bilinçlidir ve yaratılıştaki sırayı vermektedir.

Yine İnfitar suresi 6. Ayyette yaratılış sırası anlatılır. Bu iki ayeti karşılaştırdığımızda konu net olarak anlaşılacaktır.

“Ey insan! Nedir Kerîm Rabbına karşı seni aldatan? O Rabb ki seni yarattı (halekake), ardından düzgünleştirdi (sevvâke) ve (azalarını) denkleştirdi (adaleke) ve dilediği surette (fi eyyi suretin) seni terkîb (rakkabeke) etti.” İnfitar, 6

Bu ayette geçen yaratmak (halekake), Haşr suresindeki Halik isminin karşılığıdır. Düzgünleştirme (sevvâke) ve denkleştirme (adaleke) Bariu ve suret verme (rakkabeke) ise Musavvir isimlerine denk gelir. Böylece sıra şöyle oluşur. İbdâ, takdir ve ilk şekli verme, inşâ ve tesviye, belirli sureti verme

5-Feleka

Felk birşeyi yarmak, birbirinden ayırmak demektir. Felak kelimesine halk, mahlûkât mânâları da verilmekle birlikte, daha çok sabah mânâsı verilmiştir.

Şu halde "Rabbu'l-felak" sabahın Rabbi, sabahın tanrısı demek olur. "Feleka" Kur'ân-ı Kerîm'de çok geçmez. Geçtiği yerler de şunlardır:

"De ki: sığınırım ben, karanlığı yarıp sabahı ortaya çıkarana."
Felak, 1

*"Muhakkak ki Allah, (taneyi) tohumu ve çekirdeği **yarıp çıkarandır**. Ölüden canlıyı çıkarır ve canlıdan ölüyü çıkarandır. İşte bu, Allah'tır. Öyleyse nasıl döndürüyorsunuz?"* Enam, 95

*"Sabahı (fecd vaktini) **yarıp çıkarandır**. Ve geceyi dinlenme (sukûn) vakti ve güneşi ve ayı hesap vasıtası kıldı. İşte bu, azîz ve alîm olanın (Allah'ın) takdiridir."* Enam, 96

*"Bunun üzerine Mûsâ'ya, "Asan ile denize vur" diye vahyettik. Deniz derhal **yarıldı**. Her parçası koca bir dağ gibiydi."* Şuara, 63

6-Zerde

Zer', Allah'ın ibda ettiği şeyi ortaya koymasıdır. "Zera' Allahu'l-halka", Allah mahlûkâtın şahıslarına vücut verdi, demektir. El-Bâri' gibi, yaratmak demektir. Zer', zürriyetin yaratılmasına tahsis edilmiştir.

"Allah mahlûkâtı zer' etti (yarattı)" demek, onları savurur gibi yaydı, saçtı ve çoğalttı, demektir. İbn Kesîr: "Zera'e, haleka ve bera'e manasıdır" der. "Zerae'ş-şey'e, onu çoğalttı, demektir. Züriyet de bu köktendir.

7-Enşe'e

Neşe'e, doğmak, olmak, zuhur edip meydana gelmek, inşa, birşeyi ihdas etmek, yetiştirmek, büyütme demektir, Birşeyi îcad edip büyütme, geliştirmektir. En çok da canlılar hakkında kullanılır.

Kur'ân'da inşâ fiilinin öznesi Allah'tır. Muhatabları ise, bahçeler, ağaçlar, insan, insan zürriyeti ve nesilleri, cennet kadınları, insanın organları, hayvanlar, bulutlar vb.

İnşa' fiili, ibda' gibi yoktan var etme mânâsına değil de ibdâ'dan sonra ilk yaratma, çoğu defa yaratılmış bir asıldan ilk ihdas ve meydana getirme, kurma, yaratmaya başlama mânâsına gelmektedir.

"Sizi yerden inşa eden ve orada yaşatan O'dur..." Hûd, 61

"O'dur ki sizi bir tek nefisten inşa etti..." En'am, 98

"De ki yeryüzünde gezin, bakın yaratmaya nasıl başladı, sonra Allah son yaratmayı yapacaktır. Çünkü Allah herşeye kadirdir" Ankebût, 20

Fîruzâbâdî, enşe'e'nin 3 anlamı vardır der:

1-Halk (yaratmak) mânâsına

"Sonra onların arkasından başka bir nesil yarattık" Mu'minun, 31

2-Terbiye etmek mânâsına

Yoksa süs içinde yetiştirilip de mücadelede açık olmayanı mı?

Zuhuf,18

3-Gece ibâdeti mânâsına

"Muhakkak ki gece kalkışı (meşakkatli fakat) tesir bakımından daha kuvvetli ve okuyuş bakımından daha sağlamdır." Muzzemmil, 6

8-Ceale

Yapmak, yaratmak, kılmak, eylemek, koymak, işlemek, vermek, saymak, bulmak gibi mânâlar ifade eder. Ce'ale fiili Kur'ân-ı Kerîmde çokça geçer. **Bunların yaratmayla ilgili olanları yaratmayı ikinci derecede ifade eden tabirlerdir. [Halak'tan sonraki devam eden yaratmalar]** Geri kalanlar ise vermek, koymak, saymak, bulmak, hüküm ve tesmiye etmek gibi, bir kısmı Allah için, bir kısmı kullar için, bir kısmı da hem Allah ve hem de kullar için zikredilen fiillerdir.

Yapmak anlamının kullar için kullanılmasına bir misal verelim: "Cealtu hâza'l-bâbe min şecerati" - "bu kapıyı ağaçtan yaptım"

Ce'ale, halk (yaratmak) mânâsına olduğu zaman, yenilenme ve tekerrür [tekrarlama] mânâsına kullanılır. Müteaddi (geçişli) fiil olup işi 2nci bir mefule (nesneye) taşır. Ceale tek mefule müteaddi olduğu zaman icad ve halk mânâsına Allah için kullanılıyor. Tasyîr [Bir surete koyma. Bir şekle vardırma.] ve birşeyden birşey yapmak mânâsıyla hem Allah için, hem kullar için kullanılmaktadır.

"Gökleri ve yeri yarattı, karanlıkları ve aydınlığı var etti." [Aydınlık ve karanlık zaman zaman yenilenir.]

"Bir zamanlar Rabbin meleklere: "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım." demişti". [Halife nesilden nesile kıyamete kadar yenilenir.]

"... Ve her canlı şeyi sudan yarattık. Hâlâ inanmıyorlar mı?" Enbiya, 30 [Bir şeyden birşey yapmak mânâsında]

9-Savvera - El Musavvir

Savvera, tasvir etmek, sretlendirmek, Őekillendirmek, Şekil vermek demektir. Suret iki türlüdür. Biri maddi suret, diĒeri ise mana suretidir. İnsana mahsus akıl, görüş, ahlk gibi vasıflarıdır.

"Sizi yarattık, sonra size Şekil verdik." A'rf, 11

"Sizi Őekillendirdi, Őekillerinizi güzel yaptı." Mü'min, 64

"Şüphesiz Allah Âdem'i kendi suretinde yaratmıştır" hadis-i Şerif

Musavvir ise, savvara'nın ism-i failidir. Mahlklarını istediĒi gibi tasvir eden, hepsini Őekillendiren demektir. El-Musavvir, Cenâb-ı Hakkın isimlerindedir. Onlardan her birine özel bir suret verir. Bu suret ile varlıklar diĒerlerinden ayrılırlar. Suret yüz demektir

Savvera Kur'an'da dört defa geçer ve öznesi Allah'tır.

"Rahimlerde sizi dilediĒi gibi Őekillendiren O'dur. O'ndan başka tanrı yoktur. O azizdir, hikmet sahibidir" Ali İmran, 6

"Gökleri ve yeri hak ile (yüce hikmetle) yarattı, sizi Őekillendirdi, Őekillerinizi güzel yaptı" Tegabun, 3

"Allah O'dur k Arzı size durulacak yer, gĒ de bina yaptı; sözi Őekillendirdi, Őekillerinizi de güzel yaptı..." Mu'min, 64

"Sizi yarattık, sonra size Şekil verdik." A'rf, 11

Her yaratılan cins olarak kendisine özeldir ve türler arasında diĒerlerinden ayrılır. Ayrıca her tür de kendi içerisinde kişiye özel yaratılmış olup, hiÇ biri bir diĒerine benzemez.

Görünen bedensel Şekil maddi suretlerdir ve hepsi birbirinden farklıdır. Bir de bunun yanında maneviyat boyutunda biimlendiriliŐ vardır ki mahlûkun i dünyasıyla ilgilidir.

Karakteristik özellikleridir. Bu ne büyük bir ilimdir ve ilmin kudret ile açığa çıkışıdır. Subhanallah.

Allah mahlûkâtının maddesini yaratıyor, sonra onu canlandırıp ahenklileştiriyor, düzeltiyor ve sonra da dilediği son biçimi veriyor. Yani suret verme daha sonra oluyor.

“Ey insan, seni engin kerem sahibi Rabbine karşı ne aldatıp isyana sürükledi? O (Rab) ki seni yarattı, sana düzen verdi. Dilediği surette seni terkib etti”. İnfitar, 6-7-8

10-Sevvâ

Sevvâ fiilinin mastarı olan "tesviye", denkleştirmek, düzeltmek demektir. Tesviye etmek, onu düzeltmek, yükseklik ve alçaklıkta beraber yapmak, aynı seviyede yapmaktır.

Allah'ın "ellezi halekake fesevvâke" kavli, yaratılışını hikmetinin gerektirdiği şekilde yaptı, demektir. Misal, parmaklarımız hepsi bir aynı boyda yapılıyorsa, ellerimizden elbette ki yararlanamazdık. Farklı bir manada ise “bi zenbihim fesevvâhâ,” yani "memleketlerini günahları sebebiyle yerle bir etti, dümdüz etti" ayetinde olduğu gibi sevvâ, düzeltmek, düzgünleştirmek, denkleştirmek, beraber yapmak demektir.

11-Ehyâ ve el-Muhyi'l-Mevta

İhya, hayat vermek, diriltmek, yaşatmak, can vermek mânâsına gelir.

“Ve ölü toprak onlara bir âyettir (mucizedir). Onu dirilttik ve ondan habbeler (taneler) çıkarttik. Böylece ondan yerler.” Yasin, 33

“Muhakkak ki Allah, (taneyi) tohumu ve çekirdeği yarıp çıkarandır. Ölüden canlıyı çıkarır ve canlıdan ölüyü çıkarandır. İşte bu, Allah'tır. Öyleyse nasıl döndürülüyorsunuz?” En'am, 95

“Ve Allah, semadan suyu indirdi. Böylece onunla, ölümünden sonra arza (yeryüzüne) hayat verdi. Muhakkak ki bunda, işiten bir kavim için elbette bir âyet (delil) vardır.” Nahl, 65

Bütün canlılar ölümlüdür. Allah ise ölümsüzdür. Hayat, hakikat-ı hayat olan Allah’ın hayatının bir yansımasıdır. Hayat Allah’ın sıfatlarından. Her ne mahlûk var ise ancak mutlak varlığın koruması ile diridir.

Bu fiilin öznesi Allah ve mef’ulleri [nesnelere] de bitkiler, hayvanlar, insanlar ve ölümden sonraki hayattır.

12-Allah’ın "kün" emri ile yaratması

"Kün" emri, kâne fiilindedir. Yani “ol!” manasına gelir. Kane fiilinin emir kipi halidir. Tekvin Allah’ın yaratıcı anlamında kullandığımız sıfatlarından. Kevn, hades demektir. Tekvin’de böylece ihdas etmek olur ki Allah eşyayı tekvin eder, onları yokluktan (âdemden) varlığa çıkarır. "Ve kevvnehû fetekevvene", onu ihdas etti, o da meydana geldi demektir.

Allah birşeyi murad edince ona sadece "ol" der, o şey hemen olur. O "kün" emri ile yaratır. Bu kelime Allah'ın yaratmasını ifade eden kelimedir.

Allah her şeyin yasama, yürütme ve yargı makamıdır. Bu nedenle emir halinde konuşmak mutlak manada Allah’a aittir. O emreder ve her şey O’na itaat eder. Böylece kelime Allah’ındır denilebilir. Misalen İsa aleyhisselam’a kelimetullah denmesi, onun Allah’ın “kun” emrinin tecellisi ile yaratılmasından. Allah’ın “ol” emri kelime-i şerifleri ile yokluktan varlığa geçmesi demektir. Buradan anlıyoruz ki Allah sebeplere bağlı değildir. Yine de Allah çoğu kez sebeplere bağımlı yaratmayı tercih etmektedir. Sebepler perdesinin ardına gizlenip, âşıklara perdenin sırdından cilve eder de halis kul ile

sahte olanı ayırt eder. Yoksa her şeyin yaratıcısı olan Allah sebeplerinde yaratıcısıdır. Hayatın sürekli değişken olması buna delildir.

Allah'ın yaratıcı sözü ebedîdir ve işin başını, ortasını ve sonunu aynı anda belirler. Ezeli ve ebedi olmak üzere her şey Allah'ın nurunda bir anda olmak üzere hazırda bekler ve emir geldiğinde zuhur eder ki mahlûk olarak açığa çıkar ve Rabbine tecelligâh olur. "Allah her an ayrı bir iştedir" ayeti ile de anlıyoruz ki tekvin sıfatının tecelli aracı olan "kun" (ol!) emri ile Allah'ın işleri, ezelden ebede devam edecektir.

Başka anlamlara gelebilen ancak ayet içerisinde Allah'a ait olarak düşünüldüğünde yaratma anlamına gelenler (Dolaylı)

Tek başına kullanıldıklarında yaratma kavramı ifade etmeyen bazı tabirler Allah'ın yaratmasıyla doğrudan doğruya ilgili değildir. Şimdi bu bölümde Allah'a nisbet edilince Allah'ın yaratıcı vasfını hatıra getiren bu ifadeleri inceleyelim.

1. Sane'a (Sun'a)

"Sane'a" işledi, yaptı demek olup feale manasındır. "Sun'a" işi iyi yapmak anlamına gelir ki sanatsal manada kullanılır. Neml, 88 'de güzel bir misalini görmekteyiz.

"Bu, herşeyi muhkem yapan Allah'ın san'atıdır (sun'al-lah)" Neml, 88

Buharî' de geçen hadisi şerifte de "*Şüphesiz Allah her sani'i ve sanatını yaratır.*" buyurulmuştur. Sun'a Kuran'da yalnızca Neml, 88'de geçer.

"Ve dağı görürsün, onu hareketsiz sanırsın. O, bulut gibi hareket eder. Herşeyi sağlam yapan Allah'ın yaratmasıdır. (Allah'ın san'atıdır) Muhakkak ki O, yaptıklarınızdan haberdardır." Neml, 88

Bu ayette Allah'a nisbet edildiği için "Sun'a" fiili yaratmak manasına kullanılmaktadır. Ancak sanatsal bir şekilde tastamam yaratılmıştır. Kullara tahsis edilirse hadiste bahsedildiği gini sani'î olur ki bunda ise kullara mahsus sanat özelliği içerir. Sani Allah için kullanılmaz ve esmalarda da geçmez. O halde şöyle denilebilir ki her şeyi ilim ve hikmet ile yerli yerinde sağlam ve muntazam yapan Allah'ın yapısı, işlevselliği yanında pek bir sanatsaldır ve görsel, işitsel harika bir gösteri sunar. Allah sanatçıların sanatçısıdır. Çünkü Allah hem sanatı hem de sanatçıyı yaratan, O'ndan başka ilâh olmayandır.

2. Fea'le

"(Zekeriyâ A.S) : "Rabbim benim oğlum nasıl olur, bana ihtiyarlık erişmişken. Ve benim kadını da kısırdır." dedi. (Allah da) : "İşte böyle, Allah dilediğini yapar." buyurdu." Âl-i İmrân,40

"...yef'alullahu mâ yeşâ..." Allah dilediğini yapar, ifadesindeki feale fiili Allah için dolaylı olarak kullanıldığında yaratmak anlamına gelir. Kullar için kullanıldığında ise "...innâ kunnâ fâ'ilîn" biz bunu mutlaka yapacağız" da olduğu gibi bir işi yapmak anlamına gelir.

Ancak Allah'ın işi ile kulların işi çok farklıdır. En büyük fark ise devamlılık özelliğidir. Allah için feale kullanıldığında devamlı olarak, kesintisiz ve mükemmel tarzda yapan demek olur ki Allah dilediğini yapar ve yaratır. "Fe'âlun li mâ yurîd" ismi bu duruma güzel bir misaldir.

"Fe'âlun li mâ yurîd" muhakkak istediğini yapan anlamına gelir. Allah her an ayrı bir iştedir ayetinde de belirtildiği gibi Allah her an yaratır ve yarattıklarını devam ettirir. Yaptıklarından sorumlu değildir. Çünkü yaratan odur.

Zaten yaratışında ki mükemmellik işinde ki güzellik sorumluluk doğuracak bir hal değildir. Her şey olması gereken en mükemmel şekilde yaratılmıştır. Her varlık hayattaki görevi üzere en mükemmel

biçimde donatılmıştır. İşleri yaratıkların işlerine benzemeyen Rahman ve Rahim olan Allah, hakikatte her işin faalidir. [Öznesidir] Çünkü kulu yaratan ve kulların işini de yaratan O'dur.

3. Ahraca

Ahrace çıkmak, çıktı demektir. Hare çıkmak, ihrâc çıkarmak anlamına gelir. Hem kullar için hem Allah için kullanılan fiillerdendir. Bilhassa "ihrâc" Kur'ân'da Allah'ın fiilleri hakkında geçer. Allah'a nisbet edilince yaratma kavramı kazanır. Bu hususa yönelik misal olarak Nahl, 78 ve En'am, 99 ayetleri verilebilir.

"Ve Allah, sizi bir şey bilmiyor halde annelerinizin karnından çıkardı. Ve sizi, iştme hassası, görme hassası ve idrak etme hassası (sahibi) kıldı. Umulur ki; böylece şükredersiniz." Nahl, 78

"Ve semadan suyu indiren O'dur. Böylece herşeyin nebatını (bitkisini) onunla (su ile) çıkarttık. Ve de ondan yeşillikler çıkarttık. Ondan da üst üste taneler (başaklar) ve hurma ağacının tomurcuklarından, sarkan hurma salkımları ve birbirine benzeyen ve benzemeyen üzüm bağları, zeytin ve nardan oluşan bahçeler çıkartırız. Onun meyvesine (ürününe), meyve verdiği zaman ve olgunlaştığı zaman bak. Mü'min olan kavim için, bunlarda elbette âyetler (deliller) vardır." Enam, 99

4. E'âde

Avd, dönmek kökünden e'âde, iade, bir şeyin tekrar edilmesi, geri verilmesi, geri döndürülmesi mânâsına iken, Allah'a nisbet edilince, bilhassa öldükten sonra diriltmeyi ifade eder. Yâni Cenâb-ı Allah ölüleri yeniden hayata döndürecektir.

"...Bizi tekrar kim döndürebilir?' diyecekler. De ki; Sizi ilk defa yaratan döndürür..." İsrâ, 51

5. Enbete

Nebt, nebat, ister ağaç gibi gövdesi olsun, ister ot gibi kökü üzerinde olsun, yerden çıkan şeye denir. Hayvanların yediği otlara, bitki, hayvan ve insan her büyüyen şey hakkında kullanılır. Türkçe’de nebati ifadesi bitkisel olarak kullanılır.

“Böylece sizin ve hayvanlarınızın yararlanması için orada taneler, üzümler, yoncalar, zeytinler, hurmalıklar, sık ağaçlı bahçeler, meyveler ve otlaklar ortaya çıkardık.” Abese, 27-32

“Böylece Rabbi onu güzel bir kabulle kabul buyurdu, onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi. Ve Zekeriyya’yı, ona bakmakla mükellef kaldı. Zekeriyya, onun yanına mihraba her girişinde, onun yanında bir rızık bulurdu, “Yâ Meryem, bu sana nasıl, nereden (geldi)?” deyince, o da: “O, Allah'ın katından” diyordu. Muhakkak ki Allah, dilediği kimseyi hesapsız rızıklandırır.” Ali imran, 37

"Allah sizi yerden bir bitki olarak bitirdi." Nuh, 17

Böylece anlıyoruz ki bu fiil ve türevleri Allah’a izafe edildiğinde bitkiler ve insanlar için yaratmak anlamı kazanıyor.

6. Âtâ, Vehebe ve El-Vehhâb

Eta, i'ta, getirmek, vermek demektir. Vehebe, vehb, veheb ve hibe ise karşılıksız vermek, bağışlamak demektir. Vehhâb ismi ise "çok çok ve tekrar tekrar veren" demektir. Bu fiil hem Allah'a, hem de kullara nisbet edilmektedir.

"Ve size her istediğinizden verdi. Eğer Allah'ın ni'metini saymak isterseniz sayamazsınız! Yine de insan çok haksızlık edendir, çok nankördür!" İbrahim, 34

"Andolsun biz önceden İbrahim'e doğru yolu bulma kabiliyeti vermiştik. Zaten biz onun (olgun insan olduğunu) biliyorduk" Enbiyâ, 51

7. Elka

İlka, bir şeyi gördüğün yere atmaktır. Sonraları her türlü atma konusunda tanınmış ve onlara isim olmuştur.

Misalen "Elkaytu ileyke kavlen, kelâmen, selâmen, meveddeten" denilir. Manası "Sana söz, selâm, sevgi attım" demektir. Bu fiil de yine hem Allah'a, hem kullara nisbet edilen fiillerdendir. Allah'a nisbet edildikleri zaman yaratma anlamı kazanır.

"Sizi sarsar diye arza ağır baskılar attı (elka), ırmaklar ve yollar (yarattı kî) doğru yolu bulasınız (amaçlarınıza eresiniz)" Nahl, 15

İçsel duygularımızla ilgili de kullanılır. Kalbe korku atmak (salmak), kalbe sevgi atmak (koymak), düşmalık ve kin atmak (salmak) vb. gibi manalarda kullanılmaktadır.

8. Vada'a

"Yeri de bütün mahlûkâtı için yarattı." Rahman, 10

Yani alçalttı, yaydı, yaygın bir şekilde yarattı, ortaya koydu demektir. Bu fiile döşedi mânâsını veren müfessirler olduğu gibi, yarattı mânâsını verenler de vardır.

9. Enzele

Nüzul, yüksekte inmektir. İnzal ise, Allah'ın nimetlerini ve hikmetlerini yaratıklarına indirmesi, onlara vermesidir. Yaratma anlamını ifade eden inzal fiilinin hepsi Allah'a nisbet edilmiştir.

“Andolsun, biz elçilerimizi açık mucizelerle gönderdik ve beraberlerinde kitabı ve mizanı (ölçüyü) indirdik ki, insanlar adaleti yerine getirsinler. Kendisinde müthiş bir güç ve insanlar için birçok faydalar bulunan demiri yarattık (ki insanlar ondan yararlınsınlar). Allah da kendisine ve Resûllerine gayba inanarak yardım edecekleri bilsin. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.” Hadîd, 25

Bu âyetteki "demiri indirdik" ifadesi yarattık demektir. Allah madenleri, arzı yaratırken çeşitli yerlerine indirmiş, yani yaratmıştır. Bu konuda Âlûsî'nin beyânına göre Hasan Basrî' şöyle der: "Enzelna'l-hadide / demiri indirdik" "halaknâhu / onu yarattık" demektir.

[Yararlanılan Kaynak: Veli Ulutürk, Kur'an-ı Kerim'de Yaratma Kavramı]

Alâk nedir?

Şimdi “Alâk” kelimesine geldik. “Halakal insane min alâk” / “O insanı alâk'tan yarattı”. Bu ayette alak ile ne kastedilmektedir? Alak insanın yaratılması safhalarının neresinde yer almaktadır?

Alak kelimesi insanın yaratılması işlemlerinde, ceninin ana rahmindeki safhalarından birisini ifade etmek üzere kullanılan bir kelimedir. Alak kelimesi diğer türevleriyle beraber sözlüklerde şu anlamlara gelir.

1. Bir şeyin bir şeye tutunması/yapışması.
2. Bir şeyin bir şeye asılması.
3. Bir kimsenin biriyle alaka kurması,
4. Avın ağa yakalanması.
5. Kan pıhtısı.
6. Kan parçası.
7. Kan emen Sülük.
8. Çocuğun parmaklarını emmesi.

9. Bir şeyin sevgisinin bir kalbe çelme takması
10. Embriyo

Kuran'da pek çok ilmi mesele, insanlara benzetmelerle anlatılır. İnsanın öğrenme sistematığı bir kavramı başka bir kavram ile öğrenme üzerine kurulmuştur. Özellikle benzetmeler ve zıtlıklardan hareket edilir.

Böylece insanın ana rahminde ki yolculuk safhalarından olan alak safhasındaki hali de alak kelimesi ile bizlere öğretilmek istenmektedir. İlerde daha detaylı anlatacağımız alak halimiz, gerçekten de yukarıda yazdığımız alak kelimesinin anlamlarına çok benzemektedir. Bu nedenle alak kelimesi o andaki halimizi çok mükemmel biçimde karşılamaktadır.

Ana rahmindeki cenin, Alaka halindeyken, bir nevi kan pıhtısı gibi nemli ve geçtiği yerlere tutunma özelliğine sahip bir yapıda olduğu için alaka adını almıştır. Meseleyi en başından ele alalım. Alak konusuna ilerde yeri geldiğinde giriş yapacağız. Bir ayet ile konumuza başlayalım. Ana rahmindeki safhaların anlatıldığı Mü'minun suresi 14. ayeti burada yazmamız uygun oldu.

"Sonra nutfeyi, (rahim cidarına yapışan bir hücre olan), alakaya, bunu da (bir çiğnem et görünümündeki) mudğaya, mudğayı kemiklere dönüştürür, sonra da kemiklere et giydirip, derken yeni bir yaratılışa mazhar ederiz. İşte bak da Allah'ın ne mükemmel yaratan olduğunu bir düşün!" Mü'minun, 14

İlk İnsanın yaratılışı

İnsanın yaratılmasından çok çok önceden [ki Kuran'da bu zaman için 6 gün ifadesi bildirilmektedir] âlemlerin yaratılması başlamış ve 6 gün / devre sonrasında da tamamlanmıştır. Hayat çarkı dönmeye

başlamış, evren, Dünya, gökler, yer ve ikisi arasındakiler hazır haldedir. Dünyada bir hayat kurulmuş ve devam etmektedir.

İnsanın da bu hayat sahnesine çıkmasına kadar, yaratılışında kullanılacak ham maddelerin elde edilebilmesi için ilk defa tek hücre olarak yaratılmasının üzerinden, anılmaya değer bir varlık haline gelmesine, doğmasına kadar geçen süreyi ancak Allah bilir ki bu şimdilerde milyon yıllar olarak söylenmektedir, aradan bilinmeyen çok çok uzun yıllar geçer.

DEHR, 1

“İnsanın üzerinden, henüz “anılmaya değer bir şey” değilken, (anılmaya değer bir varlık olana kadar) uzun bir zaman geçmedi mi?”

Âlemlerin ve bunun içerisinde Dünya'nın yaratılması ve tüm canlıların sudan yaratılmasının üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra artık insanın yaratılması için gerekli hem ham maddeler, hem de Dünya sahnesi hazırdır.

ENBİYA, 30

“İnkâr edenler, semaların ve arzın bitişik olduğunu görmediler mi? Sonra Biz, o ikisini ayırdık. Ve her canlı şeyi sudan yarattık. Hâlâ inanmazlar mı?”

Allah bu aşamada yeryüzünde bir halife yaratacağını buyurur.

BAKARA, 30

“Ve Rabbin meleklere: “Muhakkak ki Ben yeryüzünde bir halife kılacağım.” demişti. (Melekler de): “Orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birisini mi yaratacaksın? Biz Seni, hamd ile tesbih ve seni takdis ediyoruz.” dediler. (Rabbin de): “Muhakkak ki ben, sizin bilmediklerinizi bilirim.” buyurdu.”

Bir takım sorulara ve endişelere rağmen insanın yaratılması işleme konulur. Bu yaratış bildiğimiz insan olacak olan ve bizlerin ilk atası olan Âdem'in yaratılışıdır. Yaratılmasından sonra yeryüzünde halife,

tüm canlılara yönetici ve insan nesline de peygamber olacak olan Âdem aleyhisselam.

Meleklerin çekinceleri vardır ve dile getirirler. “Yeryüzünde... Kan dökcek birisini mi yaratacaksın?” Allah “Siz bilmezsiniz ben bilirim” diyerek planda değişiklik yapmaz ve planın uygulanmasına devam edilir. Meleklerin soruları elbette itiraz maksatlı değildir. Merak içindedirler. Bu yaratıştaki planı bilmek isterler. Bu isteklerine de zaten ilerde kavuşurlar. Âdem’in yaratılması tamamlandığında, eğitimi de bittiğinde Allah hepsinin önüne Âdem’i çıkarır ve aralarında bir bilgi yarışması yapar.

Elbetteki Âdem kazanır ve Allah meleklerle şöyle buyurur: ” Ben dememişmiydim, siz bilmezsiniz ben bilirim diye” Melekler tövbe ederler. “ Biz ancak senin bize bildirdiklerini biliriz” derler.

HİCR, 28

“Rabbin meleklere şöyle demişti: “Ben mutlaka, "hamein mesnûn olan salsalin"den (standart insan şekli verilmiş ve organik dönüşüme uğramış salsalinden) bir beşer (insan) halkedeceğim.”

Burada belirtelim ki o güne kadar yeryüzünde yaşayan canlıların ki bunlara cinler de dâhildir, bu canlıların sahip oldukları benlikten kaynaklanan kan dökmeleri, yıkıp yakmaları, aralarında savaşmaları gibi hayvani nefsin özelliklerinden olan bu gibi davranışları izlemiş olan melekler, şimdi de aynı özelliklere sahip olduğunu sandıkları bir mahlûkun hem de yetkilendirilmiş, görevli bir halife olarak yeryüzünde sahne alacağını duymaktadırlar.

Bu yaratılacak olan mahlûkun iyi bir yönetici olamayacağını ve yetkisini kötüye kullanarak öncekilerden daha da kötü şeyler yapabileceği endişesi ile çekincelerini dile getirirler.

Böyle bir söz etmeleri onların yaratılışlarında gelmektedir. Çünkü melekler maddi yaratıklar olmadıklarından, nefslerinde yemek, içmek, cinsellik gibi özellikler bulunmadığından bu yaratışlardaki

manayı bilemezler. Oysa ki seyrettikleri o güne kadar nefsin tekâmülüdür. Nefs sudan yaratılmıştır. Sonrasında bitkisel nefis haline gelmiş, sonrasında hayvani nefis olmuştur. Şimdi de sıra insani nefse gelmiştir. İnsan bitki, hayvan özelliklerinin yanında insani özellikler de taşıyacağından işte meleklerin bilmediği ve Allah'ın bildiği husus budur.

İnsani nefis Allah'ın isimlerinin en parlak tecelligahı olacaktır. İlim ile donatılacak, beyan özelliği verilecektir. Araştırmacı, incelemeci, sorgulayan, düşünen ve kendine özgü o ana kadar kimseye verilmemiş

cüzi irade sahibi, karar veren ve sorumluluk sahibi bir yaratık olacaktır. Tüm özellikleri ile insan Allah'ın yaratılış sürecinin sonunda ortaya çıkardığı bir şahası olacaktır. Böylece artık evren ağacının özü olan insan meyvesinin yaratılma zamanı gelmiştir ve emri de verilmiştir.

Şu hususu iyice vurgulayalım. Hem insan hem de öncekiler yaratılırken binlerce, milyonlarca yıl zaman geçmektedir. Evrenin yaşı olarak bazı teorik beyanlara göre 14,5 milyar yıl söylenmektedir. Bunun Dünya safhası için de 4,5 milyar yıldan bahsedilir. İnsan için de 200-300 milyon yıl gibi bir rakam dillendirilir. Yani Kuran'da geçen gün ifadesi aslında bizim belirlediğimiz gün demek değildir. Bizim zaman algımızla ilgisi olmayan bu ifadenin aslını ancak Allah bilir. Zaten bilimsel keşifler de zamanın göreceli olduğunu ortaya koymuştur. Kuran'da da bazı ayetlerde melekût âlemi ile bizim aramızda ki zaman farkına vurgu yapılarak zamanın değişkenliği belirtilmiştir.

Allah tüm âlemleri yaratırken neden bu kadar milyar yıl bekledi?

Kafası karışmış bir kardeşimiz, “ Allah tüm âlemleri yaratırken neden bu kadar milyar yıl bekledi?” diye soruyor. Aslında birazcık düşünse cevabı kendisi bulacak ama onu yanıltan şey, düşünme etki

alanının Dünyevi olmasıdır. **Allah hakikatte beklemiyor.** Bu kadar yıl dediğimiz zamanın çok çok uzun olması ancak bize göredir. **Tüm bu zaman Allah için sadece bir andır.** Bu meselede insana fazla ilim verilmediği için gaybi bilgi statüsünde değerlendirmek daha doğru olacaktır. İleri gitmek bizi zanna düşürür ve sadece zannımızla konuşmuş oluruz.

Şimdiye kadar sadece ay'a gidebilen, güneş sistemi çerçevesini dahi aşamamış insanoğlunun, bilemediği gaybi bilgileri zanni olarak konuşması ne derece ilmi ve akli olur? Kardeşimize tavsiyemiz, zamanın değişkenliği ile ilgili olarak Einstein'ın teorilerini incelemesi olacaktır.

Âdem'in yaratıldığı toprak

Evet, konumuza devam edelim. Allah Âdemi yaratmak murat edince yeryüzünün değişik yerlerinden toprak numuneleri getirilmesini emreder. Her çeşit topraktan numuneler getirilir. Bu topraklar su ile karıştırılır ve çok çok uzun zaman içinde süzülür ve yapışkan, balçık halini alır ve sonrasında da mayalanmaya bırakılır.

Yine çok çok uzun zaman sonra bu kurumaya yüz tutmuş çamura Âdem'in tohumu (Hakikatini Allah bilir) ekilir. Bu toprak kalıp içinde tohum olduğu halde beklemeye bırakılır. Toprak kururken tohumda yetişmeye başlar. Bu toprak bir nevi ana rahminin yerini tutmaktadır.

Toprak ateşle değil sadece normal hava koşullarında kurumaya terk edilir. Çünkü bu husus toprağın mayalanmasında önemlidir. Kaliteyi arttırmaktadır.

Tüm bu işlemler ilk okunduğunda ilmi olarak bize inanılmaz gelebilir. Ancak Allah, Âdemin yaratılması işlemlerini anlatırken bizim anlayacağımız basitlikte anlatmaktadır. İnsanın sudan, toprağa, topraktan organik bir yapıya kavuşması elbetteki çok çok ileri düzeyde ilmi ve teknolojik işlemlerin sonucudur. Burada bahsedilen

toprak ise hemen yerden eğilipte alıverdiğimiz sıradan bir toprak değildir. Toprakların özenle seçilmesi esastır. Kuran’da bu toprakların özenle seçildiği ve işlendiği belirtilir. Toprağın hülasasından elde edilen ham madde ile insan şekillendirilir.

Allah bu yaratmasını bir bitkinin topraktan çıkışına benzetir. Tabiri caizse Âdem’in tohumu toprağın içinde bir bitki gibi yetişiyor ve yine bir bitki gibi filizleniyor ve yeşerip, serpiliyor. Bu anlatım elbette ki bir benzetmedir. Ancak bir bitkinin topraktan yeşermesi işlemlerinin aynısı insanın yaratılmasında kullanılıyor.

Bahsedilen toprak çeşitlerinden oluşan çamur, Âdem’in tohumu için ana rahmi gibi görev yapıyor. Havva’nın yaratılması da bu yolla oluyor. Yoksa Âdem’in kaburga kemiğinden yaratılmıyor. Âdem neyden ve nasıl yaratıldıysa Havva’da bundan ve aynı yöntemle yaratılıyor.

ARAF, 189

“Sizi bir nefsten yaratan ve onunla sükûn bulmanız için, ondan onun eşini yaratan O’dur. Böylece, onu örtünce, hafif bir yük yüklendi (hamile kaldı). Artık onunla dolaştı. Ağırlaştığı zaman ikisinin Rabbi Allah’a dua ettiler: “Eğer bize bir salih (evlât) verirsen mutlaka şükredenlerden oluruz.”

Ayete dikkat edilirse Âdem’i bir nefsten yaratan Allah, eşini de Âdemi yarattığı o bir nefsten yaratıyor. Sonrasındaki yaratmalar ise eşli yaratmalardır ki bunda bir sorunumuz yok sanırım. Alak konusunda bu hususa da değineceğiz.

Âdem’in ve eşinin yaratıldığı o tek nefis olan tohumun üretildiği ve yine ekildiği toprağın cinsi çok önemlidir. Köylü veya ziraatçı kardeşlerimiz çok iyi bilirler ki her bitki her toprakta yetişmez. Toprak analizi yapılır ve bu laboratuvar analizlerine göre bu toprakta hangi bitki yetişirse o bitkinin ekimi yapılır. İklim şartları, yağış durumu, gübreleme, ilaçlama vb. tüm diğer etkilerinde yüksek düzeyde ekime etkisi vardır. Yani her istediğini her önüne gelen yere

ekemez veya dikemezsin. Bu örnekten hareketle işte Âdem'in organik hale gelmesi aşamasında kullanılan toprak ve diğer yan girdiler, üstün ilmi uygulamalar ile ilk insana rahim görevi görecek hale getiriliyor.

Tam bu noktada toprakla ilgili kısa bilgiler verelim. Toprak dediğimiz şeyin içinde acaba neler var ve bunların insanın yaratılmasındaki görevleri neler olmuştur?

Toprağı meydana getiren maddeler

Toprak, katı, sıvı ve gaz halindeki maddelerden oluşmuş bir sistemdir. Toprağın katı kısmını kum, mil ve kil olarak adlandırılan mineral parçacıkları ve organik maddeler oluşturur. Gaz kısım toprak havası; sıvı kısım da toprak suyudur. Bu maddeler, toprakta farklı oranlarda bulunabilirler. Oranlar, toprağın davranışını, bitkinin çeşitlerini ve bitkilerin nasıl büyüyeceklerini etkiler. Toprak içinde bulunan sıvı ve gaz haldeki maddeler de, en az katı haldekiler kadar önemlidir. Kökler ve organizmalar toprak taneleri arasındaki boşlukları dolduran su ve havaya gereksinim duyarlar.

Toprağın Bileşenleri

Toprak %45 oranında mineral, %5 oranında organik madde, %25 hava-boşluk ve %25 sudan oluşur.

- 1-Mineraller
- 2-Organik madde
- 3-Hava-Boşluk
- 4-Su

1-Mineraller:

Toprakta en çok mineral madde bulunur. Minerallerin çeşidi ve oranları toprağın rengini ve dokusunu etkiler. Yerkabuğunun %98'i yalnızca sekiz elementten oluşur. Bunlar, **oksijen, silikon,**

alüminyum, demir, kalsiyum, sodyum, potasyum ve magnezyumdur. Mineraller bu ve diğer elementlerin bileşimidir.

Mineraller, çeşitli büyüklükteki kum, mil ve kil adı verilen taneciklerden meydana gelir. Kum dere ve deniz kenarlarında görebiliriz. Mil ve özellikle kil gözle görülemeyecek kadar küçüktür; ancak binlercesi bir araya geldiğinde görülebilirler. Bütün bunlar toprakta birbirine karışmış ve topaklanmış halde bulunurlar. Kum ve mil, toprağın havalanmasını, kil ise toprakta suyun tutulmasını, bitkilerin beslenmesini ve toprak taneciklerinin topaklanmasını sağlar. *Mineraller Makro ve mikro olarak ikiye ayrılır:*

Makro Mineraller

Kalsiyum

Vücudumuzun makro minerallerinden birisi olan kalsiyum, vücut ağırlığının yüzde 1.5-2'sini oluşturur. Kalsiyumun yüzde 99'u kemik ve dişlerde, geri kalanı yumuşak dokularda ve vücut sıvılarında bulunur.

Fosfor

Büyük kısmı kemik ve dişlerde bulunan fosfor, vücudun daha çok yumuşak dokularında yer alır.

Magnezyum

Magnezyum, kemik, diş ve yumuşak dokularda bulunur.

Potasyum

Potasyum, hücre içindeki sıvıların başlıca mineralidir.

Sodyum

Besinlerde doğal olarak bulunan sodyumun en temel görevi, vücuttaki sıvı dengesini korumaktır. Genellikle tuzun diğer adı olarak bilinen sodyum, aslında sofrata tuzunun içinde yer alan bir elektrolittir. Asıl adı sodyum klorür olan sofrata tuzunda yüzde 40 oranında sodyum, yüzde 60 oranında klor bulunur.

Klor

Mide asidi ile serebrospinal (beyin-omurilik) sıvıyı düzenleyen klor, genel olarak vücudun hücre içi ve hücre dışı sıvılarında yer alır.

Mikro Mineraller

Demir

Ülkemizde en çok eksikliğine rastlanan mineral, demirdir. Pek çok yiyeceğin içinde bulunmasına rağmen Türkiye, demir eksikliğine bağlı aneminin en çok görüldüğü ülkelerden birisidir. Anemi, yorgunluk, halsizlik, nefes darlığı, sabırsızlık ve depresyon gibi belirtiler gösterir. Kırmızı kan hücrelerindeki hemoglobinin yapısında bulunur ve oksijenin taşınmasını sağlar. Hücrelerde enerji oluşturur ve çıkan karbondioksitin dışarı atılmasını sağlar. Bağışıklık sisteminde etkili olup, kollojen ve aminoasitlerin sentezlenmesinde görev alır.

Çinko

Yetişkin insan vücudunda saç, cilt, tırnak, kemikler, karaciğer, böbrek, kas, pankreas, dalak ve testiste 2 gram civarında bulunur. Vücudun karbonhidrat, yağ ve proteinleri kullanmasını sağlar. Hücre büyümesi ve yenilenmesini artırır. Bu nedenle büyümek için son derece gerekli bir mineraldir. Karanlığa adaptasyonda, kemik metabolizmasında kandaki oksijenin taşınmasında görev alırken, ayrıca kanseri önleyici bir mineral olarak da bilinir. Bağışıklık sistemini güçlendirir.

2-Mikroorganizmalar:

Toprağın organik maddesini mikroorganizmalar, ölü bitkiler, bitki kökleri ile hayvanların atık ve artıkları oluşturur. Mikroorganizma, gözle görülemeyecek kadar küçük olan canlı demektir. Mikroorganizmalar topraktaki organik maddeleri ayrıştırarak beslenir.

Tüm canlı atık ve artıklarını mikroorganizmalar ayrıştırır. Bu ayrıştırma sonucu humus meydana gelir. Humus, toprağın korunmasını, üretken ve sağlıklı kalmasını sağlar. Yani, organik maddeler, toprağın iyi ürün verebilmesi için gereklidir. Toprakta organik madde ne kadar çoksa, bitkiler de o kadar çabuk büyür ve gelişir. Çünkü organik madde, bitkilere gerekli olan besin maddelerini sağlar.

3-Hava ve su:

Toprak canlılarının yaşaması için gerekli olan iki önemli doğal varlıktır. Hava ve su, toprağın içindeki gözenek boşluklarında bulunur. Toprak canlılarının beslenebilmeleri ve yaşayabilmeleri için toprağın belli miktarda su ve hava içermesi gerekir. Aksi halde toprak, canlılığını kaybeder.

Toprak çok nemli olduğunda hava içermez. Çünkü gözenekleri su ile doludur. Bu durumda çoğu bitkiler ve diğer birçok canlılar havasızlıktan ölür. Bu nedenle toprağa fazla su vermek zararlıdır.

Toprak çok kuru olduğundaysa içinde yeterince su bulunmaz. Çünkü gözenekler havayla dolu olur. Bu durum uzun sürerse bitkiler susuzluktan kuruyarak ölür.

Öyleyse toprak canlılarının yaşaması için toprakta hem su, hem de hava bulunmalıdır. Bu nedenle çiftçiler toprağı, havalanması için sürerler. Suyu azalınca da sularlar. Bu sayede, topraktan bol ürün alabilirler.

İşte insan topraktan yaratıldı derken aslında insanın Minerallerden, Mikroorganizmalardan, Hava'dan (yani havadaki elementlerden – oksijen gibi) ve sudan (yani hidrojen ve oksijen elementlerinden) yaratılmış olduğunu söylemekteyiz. Bu malzemeler de her toprakta bulunmamaktadır. Bunların en çok bulunduğu toprak kum, mil, kil'dir.

Toprakta bulunan katı, sıvı ve gaz halindeki ham maddeler uygun ortamlarda bir araya getirilerek çok çok uzun yıllar içerisinde insan bitkisinin yetişmesine vasıta olmuştur.

Bildiğimiz bize öğretilen klasik yaratılış efsaneleri kültürümüze ve dinimize israiliyattan geçen anlatımlardır ve aslı astarı da yoktur.

Böylece anlıyoruz ki Âdem bir bitki gibi, özel olarak hazırlanmış bir topraktan bitirilmiştir. Aslında tabiata baktığımızda, çevremizde, topraktan her daim fişkıran bitkilerde Allah'ın Âdem'i yaratmasının, muazzam örneklerini gözlerimizle seyredebiliriz.

NUH, 17

“Ve Allah, sizi yerden (topraktan) bir nebat (bir bitki gibi) yetiştirdi (yarattı).”

ALİ İMRAN, 59

“Muhakkak ki Allah'ın indinde İsâ'nın durumu, Âdem'in durumu (yaratılışı) gibidir. Onu topraktan yarattı. Sonra ona “ol” dedi böylece o oldu.”

ALİ İMRAN, 37

“Rabbi, adağını güzel bir şekilde kabul etti ve onu Zekeriya'nın himayesinde **güzel bir çiçek gibi yetiştirdi**. Zekeriya, tapınakta onun yanına her girişinde yanında yiyecekler bulurdu. 'Meryem, bunlar sana nereden geliyor,' diye sorduğunda, 'Bu, ALLAH katındandır. ALLAH dilediğini hesapsız rızık verir,' derdi.”

Âdem'in yaratılmasında kullanılan toprak acaba Kuran'da hangi isimlerle geçmektedir?

Toprağın bu haline balçık çamur denilir ki Kuran'da **Hamein Mesnun** ifadesi kullanılır. Hamein suda dura dura kararmış, balçık toprak demek olup mesnun ise değişken, şekle giren ve kokmuş veya kokan anlamındadır. Bu durumda ikisi birleşince manası şekil verilmiş, kokan balçık çamur olur.

Zamanı geldiğinde bu şekil verilmiş hamein mesnun, **salsalin** haline gelir. Yani kurumuştur. Salsalin sanki ateşte kurutulmuş tuğla, çanak, çömlek gibi kendisine vurulunca tınlayan bir yapıya denir.

Kuran'da bu hale "Salsalin kelfahhar" ifadesi kullanılır. **Fahhar** ateşte kurutulmuş tuğla, toprak çömlek demektir. Salsalin'in fahhar'dan farkı ateşle kurutulmamış olmasıdır.

Bu safhada cin taifesinden olan iblis de cennete gelip zaman zaman âdemi incelemektedir. Yanına yaklaşır bakar ki sıradan, içi boş, kokan bir balçık. Balçığın içinde yetişmekte olan tohumdan haberi yoktur. İlk kez hamile bir kadın gören birisinin, kadının şiş karnını dışardan incelemesine benzer.

Bu arada zaman geçmektedir. Artık doğum yaklaşmaktadır. Allah'ın izniyle toprağın rahminde Âdem bitmektedir. Kovulacak olan sonra tekrar gelir ki kurumuş halini görür ve etrafında dolaşır. Eller ve vurur ki bakar tınlama sesi geliyor. İlerde secde emri geldiğinde Âdem'in bu halini gördüğünden:" Ben kokan, değişken bir balçıktan oluşmuş tın tın ses gelen kurumuş bir topraktan [**min salsalin min hamein mesnun**] yaratılmış Âdeme asla secde edecek değilim" der ve Allah'ın emrine açıkça karşı gelerek ve tövbe de etmeyerek kovulmuşlardan olur.

Cennet ve Cennet'in yeri

Bu yaratılma işlemleri cennette olmaktadır. Peki, bu cennet nedir? Nerededir? Gönüllere pek çok soru gelebilir. Biz de elimizden geldiği kadar cennet ve cennetin yeri hakkında da biraz bilgi verelim.

Ey âşık, bu konuda pek çok görüş vardır. Ancak en isabetli olanı 3 çeşit cennet olduğudur.

1-Cennet kelimesi bahçe demektir. Yemyeşil ağaçlar, rengârenk çiçekler ve şırıl şırıl akan suların oluşmuş çok güzel bir bahçedir.

Bu cennet dünyevidir. Çok güzel bir bahçe veya bir yer gördüğümüzde “cennet gibi” dememiz bundandır.

2-Diğeri ahirette hesaptan sonra iyilerin gideceği yeni Dünyamız olacak olan cennettir.

3- Üçüncüsü de Âdem aleyhisselam’ın yaratıldığı ve sürüldüğü cennettir. Bu cennet o zaman ki Dünya’da hoş bir alanda kurulmuş ve dışarıdan tecrit edilmiş harika bir bahçedir. Âdemin yaratılış safhalarının icra edildiği muhteşem bir yer olan bu cennet Dünya’daydı. Âdem aleyhisselam ve eşi burada yaratıldı ve buradan çıkarıldı.

Âdem’e ruh üfürülmesi ve Meleklerin önüne çıkarılması

RUM,27

“Hem yaratmayı ilkin yapan O'dur. Sonra onu çevirip yeniden yapacak olan da O'dur ki, bu O'na çok kolaydır. Göklerde ve yerde en yüksek şan ve şeref O'nundur. O çok güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.”

MÜMİNUN, 12

“And olsun biz insanı, çamurdan, bir sülâleden (süzülüp çıkarılmış çamurdan) yarattık.”

HİCR, 26-27-28-29

“Andolsun ki biz insanı kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan [min salsâlin min hamein mesnûn] yarattık. Ve cânn (cinlerin babası) onu, daha önce semûm’un (çölde esen, hücrelerin içine nüfuz eden yakıcı, kavuran, sıcak rüzgâr) ateşinden yarattık. Rabbin meleklerle şöyle demişti: "Ben, kuru balçıktan, şekil verilmiş, kokuşmuş çamurdan bir insan yaratacağım. Ben, onun yaratılışını tamamladığım ve ona ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen onun için secdeye kapanın.”

Bu safhada yukarıda bahsettiğimiz Cennette ki yaratılış işlemleri devam etmektedir. En nihayet âdem salsalin kıvamına gelince Allah, âdeme can üfler ve âdem başka bir yaratılış ile yaratılmış olur ve canlanır. Bu işlemler Dünya'daki cennet'te olmaktadır. Başka bir yaratılış demek ise biyolojik yapısının tamamlanması yani et kemik haline gelmesi ve duygusal ve manevi yapısının tamamlanması demektir. Artık topraksı görüntüden et ve kemik haline gelmiştir. Hayvani nefis ortaya çıkmıştır. Ancak henüz insani nefis halinde değildir. Bunun için sonrasında eğitim safhası başlayacaktır.

BAKARA, 30

“Ve Rabbin meleklere: “Muhakkak ki Ben yeryüzünde bir halife kılacağım.” demişti. (Melekler de): “Orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birisini mi yaratacaksın? Biz Seni, hamd ile tesbih ve seni takdis ediyoruz.” dediler. (Rabbin de): “Muhakkak ki ben, sizin bilmediklerinizi bilirim.” buyurdu.”

Yukarıda anlattığımız üzere, Allah'ın bir halife yaratacağı emri üzerine melekler aslında çekincelerini ortaya koyarak âdemin yaratılmasındaki hikmetleri bilmediklerinden endişelerini dile getirmişlerdi.

Yoksa haşa Allah'a karşı gelmek için değil, zira meleklerin yaratılışında zaten bu tarz bir eyleme meyletmek yoktur. En doğrusunu Allah bilir ki o sıralar âdemin yaratılışından evvel dünyadaki yaratıkların yaşantısını izlemekteydiler. Bunlar arasında insanlardan önce yaratılmış cin tائفesi de vardı. Tüm mahlûklar arasındaki hayat ve ölüm mücadelesi, hayatta kalma çabası ve yiyecek için birbirlerini öldürmek gibi hayvani kanlı mücadeleler olmaktadır. Melekler yeni yaratılacak mahlûkun da bunlar gibi olmasından endişelenmişlerdi.

İşte melekler ile bu diyalogtan sonra Âdem'in yaratılışı, Dünya'daki cennette bir bitki gibi yerden bitirilmesi işlemleri neredyse tamamlanmak üzeredir. Adem'in yaratılışı devam ede dursun, biz

Adem'den önceki canlıların nasıl yaratıldığına bir göz atalım ve kısaca bir özet verelim.

Canlıların sudan yaratılması

Şöyle ki Dünya gezegeni yaratılıp, nebati ve hayvani hayat için hazır hale gelince Allah tüm canlıların aslını ilk numunesini veya temel taşını sudan yarattı.

ENBİYA, 30

“İnkâr edenler (kâfirler), semaların ve arzın bitişik olduğunu görmediler mi? Sonra Biz, o ikisini (birbirinden) ayırdık. Ve her canlı şeyi sudan yarattık. Hâlâ inanmazlar mı?”

Sonrasında çok çok uzun yıllar sonra sudaki canlılar birer ikişer Allah'ın belirlediği kader çerçevesinde çoğalıp ve çeşitlenerek sulara ve karalara yayıldılar. Hala da bu şekilde nesiller, türler çoğalıp, çeşitlenerek varlıklarını sürdürmektedir. En doğrusunu Allah bilir ki bu işlemlere ilmi açıdan evrimleşme süreci de denilebilir.

Bilinen ve evrile gelen evrim süreci söylemlerinden farkımız şudur ki türlerin çeşitlenmesi, tekâmülü asla ve asla tesadüfi olmamış ve olmamaktadır. Ancak bu evrimleşme sürecinde meydana gelen çeşitlenme, doğal seleksiyon yoluyla değil Allah'ın türler arasındaki belirleyiciliği ve seçiciliğe ile olmaktadır. Yine bunun gibi genlerdeki mutasyon denilen farklılık arz eden değişkenler, bir tesadüf değil Allah'ın takdiri ile gerçekleşmektedir.

Bazı kardeşlerimiz bu olaylara sebep tabiatı gösteriyor. Bu yanlıştır. Doğrusu adına ne dersiniz deyin bu işlerin ardında ki yaratıcının kudretidir. Siz Allah ismini kullanmaktan kaçınıyorsunuz ama biz şerefle yaratıcının adını söylüyoruz. Öznenin adını ne kadar değiştirderseniz de her şey apaçık ortadadır. Tabiat dediğiniz şey, bize göre Allah'ın yaratıcı kudreti ve yaratılanlar da nurunun tezahürleridir.

“Ve Allah, bütün hayvanları sudan yarattı. Onların bir kısmı karnı üzerinde, bir kısmı iki ayağı üzerinde, bir kısmı da dört ayağı üzerinde yürür. Allah dilediği şeyi yaratır. Muhakkak ki Allah, herşeye kaadirdir.” NUR, 45

"Yeryüzünde dolaşın ve böylece ilk yaratılışın nasıl olduğuna bakın. Sonra Allah, ahiretin yaratılışını inşa edecek (gerçekleştirecek). Muhakkak ki Allah, herşeye kaadirdir." de. ANKEBUT, 20

Evrenin büyüklüğü bir israf mıdır?

Bir kardeşimiz, tüm evrenin ve yaşanan bunca olayların neden bu kadar büyük, fazla, detaylı olduğunu soruyor. Bu kadar büyük evrene ne gerek var? Bunca yıldız, bitkilere, hayvanlara vb. ne ihtiyaç var? Ey âşik, bu sorunun cevabı oldukça açıktır ve tam da önünde durmaktadır. Sadece aynaya bakman yeter. Ne görüyorsun? Kendini değil mi? Biz bu gördüğüne insan diyelim mi?

İşte nihayi hedef insanın yaratılması olduğundan, şahadet âlemi (Görünen evren), maddi hayat, bu hedeflenen eserin yaratılması için düzenlenmiştir. Bu eser o kadar muazzamdır ki bunun üretilebilmesi için ancak bu kadar büyük bir fabrikaya ihtiyaç vardır. İçine ancak 5 kişinin binebildiği otomobillerin ebadı ufaktır ama bu otomobillerin üretildiği fabrikayı düşün, ne kadar da büyük değil mi? Peki, şimdi de yediğimiz bir elmayı ele alalım. Bir elimize sığabilecek kadar ufaktır ama bu elmanın üretildiği elma ağacı fabrikasını düşün, ne kadar da büyük değil mi?

İşte evren ağacının en nadide özü, meyvesi olan insan da ancak bu kadar büyük bir evren fabrikasında üretilebilir. En baştan insanın yaratılışına kadar geçen zaman ve evrenin ve bunu evriminin amacı insan meyvesine ağaç olmaktır.

Adem’İN eğitimi ve ilmi seviyesinin arttırılması

Ve nihayet Âdem görünür. Allah Âdemi ruhundan bir ruh ile (Hayat enerjisi) canlandırır. Biyolojik beden hareket etmeye başlar. Canlanır.

Ancak henüz Âdem'in bilgi hazineleri boştur. Eğitimle tamamlanmalıdır.

Allah çok çok uzun bir zaman içinde Âdem'i yetiştirdi. Ona ilim öğretti. Bilmediklerini öğretti. Kalem öğretti. Kalem tutmayı gösterdi. Okumayı yazmayı öğretti. Ona en nihayet kelimeleri öğretti. Hayvani bedene insani ruh bina edildi. Hayvani nefsin yanında duygular, akıl, zekâ, kalp verildi. İnsanın genetik yapısı en üst düzeye tekâmül ettirildi. Böylece insan, bitki, hayvan, şeytan, melek karışımı bir mahlûk oldu.

En nihayette de cüzi irade hediye edilerek halifelik makamına oturtuldu. Sorumlu kılındı. Artık Âdem takdim edilmeye hazırды.

Böylece meleklerin görüşüne sunuldu. Bu takdim de İblis'te hazır bulunuyordu. Zira ilimde çok ileri gitmiş olmasından ve o güne kadar ki hizmetlerinden dolayı melekler arasına girip çıkabilmekteydi. Bir melek gibi vazife yapmaktaydı. Oysaki aslı Cin taidesindedir.

Meleklerden ve İblis'ten secde etmeleri istendi. İblis hariç hepsi secde etti. İblis büyüklendi ve hased etti. Allah'a asi oldu. Allah'ın cezasından korktuğundan dolayı mühlet istedi. Aslında cezasından haberi vardı. Ne kadar zaman geçse de eninde sonunda o günün geleceğini de çok iyi biliyordu. Onun amacı suçu kendinden bilmediğinden ve kendisini bu duruma düşürenin Âdem olduğunu düşündüğünden ondan ve neslinden intikam alma isteğiydi. Ben yaptım demedi, af dilemedi. Bu da elbette ki onun sonu oldu. Sebebi de kendini suçsuz görmek yani kibirlenmesiydi.

Böylece İblis'e hesap gününe kadar mühlet verilir. O da insanoğlunu yanıltacağını, Allah'ın doğru yolundan saptıracağını söyler. Allah'ın muradı da budur zaten. **Çünkü her söz imtihan edilmeden kabul edilmez.** Âdem de şeytanın ve Meleklerin imtihanı oldu. Sonrasında da şeytan Âdemoğullarının imtihanı oldu. Çünkü lafla peynir gemisi yürümüyor. Allah'a sevgini dile getiriyorsan bunu ispat edeceksin.

Zor şartlarda bile sözüne sadık kalırsan işte sen sadıklardansın demektir. O zaman Allah'a kul olmayı da hak etmişsin demektir. İşte böylece melekler sınavı kazandı. Ancak iblis kaybetti.

“Ve (Allah), Âdem'e, isimlerin hepsini öğretti. Sonra onları meleklerle arz ederek dedi ki: “Haydi sadıklardan iseniz bunları isimleri ile bana haber verin.” BAKARA, 31

“(Melekler): “Seni tenzih ederiz.” dediler. “Senin bize öğrettiğinden başka (hiç) bir ilmimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, Alîm'sin (en iyi bilensin), Hakîm'sin (hikmet sahibisin).” BAKARA, 32

“(Allah): “Ey Âdem! Bunları onlara, isimleriyle haber ver.” dedi. Âdem onları isimleriyle onlara bildirdiği zaman (Allah, meleklerle): “Ben size demedim mi, muhakkak ki Ben, göklerin ve yerin bilinmeyenlerini bilirim. Ve sizin açıkladığınız ve gizlemiş olduğunuz şeyleri de bilirim?” dedi.” BAKARA, 33

“Ve meleklerle: “Âdem'e secde edin.” dediğimiz zaman İblis hariç, (onlar) hemen secde ettiler. (İblis) direndi ve kibirlendi. Ve kâfirlerden oldu.” BAKARA, 34

Âdem'in Halife Kılınması

“Muhakkak ki Biz, emaneti göklere, arza ve dağlara arz ettik (sunduk, teklif ettik). Onu yüklenmekten çekindiler ve ondan korktular. Ve insan onu yükledi. Muhakkak ki o (nefs), çok zalimdir, çok cahildir.” AHZAB, 72

Ayetteki emanet farzlar, yükümlülükler, Allah'a itaat, akıl ve düşünme kabiliyeti, Allah'ın takdirine razı olmak olarak tefsir edilmiştir. İnsana verilen benlik de emanetin bir unsurunu teşkil eder.

Benlik bütün mahlûklar içinde yalnız insana verilmiştir. Eğer insan kendisindeki ene (ben) lütfununun gerçek mahiyetini anlayıp Rabbine yönelmezse dünyayı zulüm, inkâr ve şirkin dehşeti ile dolduran bir mahiyete dönüşür.

Kısaca emanet Allah'ın insana verdiği halifelik görevidir

Yeryüzüne halife olmak çok büyük sorumluluk ister. Yeryüzünde Allah'ı temsil etmek kolay bir iş değildir. Halifeliğin temel vazifesi önce Allah'a tam bir teslimiyetle teslim olmak, üstün bir iman ile Allah'a sadakat, bilmesi gereken ilimlere vukufiyet, lüzumlu ilimlerle teçhiz edilmek, Allah'ın ahlakı ile ahlaklanmak ve bu ahlak üzere Allah'ın isimlerini Dünyaya hâkim kılarak Dünyaya adaleti getirmek, imar etmek ve diğer canlılar arasında hakkı esas kılmaktır. Yani Dünyayı adil bir şekilde yönetmektir.

İnsan Allah'ın yeryüzündeki memurudur ve Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla Dünyada yaşayan başta insanlar olmak üzere tüm canlıların işini görür. Derdi olanın müracaat edeceği çözüm makamıdır. İşte emanet budur.

Âdem ve Eşinin İmtihanı

ARAF, 11

“Ve andolsun ki; sizi Biz yarattık. Sonra size suret (şekil) verdik. Sonra meleklerle: “Âdem'e secde edin.” dedik. İblis hariç, secde ettiler. O, secde edenlerden olmadı. ”

Secde imtahanının ardından Allah Âdemi ve eşini cennete yerleştirir. Halifelik ve kulluk görevlerinin buradan, bu dünyadaki cennet (gibi) olan yerden yapılması planlanmıştır ama bir kere imtihan esastır ve Âdem ile eşi de imtihan edilecektir. Tüm bunların yanında da artık bir düşmanımız vardır. Şeytan.

BAKARA, 35

*“Dedik ki: “Ey Âdem! Sen ve eşin, cennette yerleşin. Oradan (oradaki yiyeceklerden) dilediğiniz yerden bol bol yeyin. Ve **bu ağaca yaklaşmayın** yoksa zalimlerden olursunuz.”*

Âdem ve eşi cennette güzelce yaşarken nihayet şeytan onların kalbine vesvese verir. Vesvese Allah'ın izniyledir ki bir imtihan

vesilesi yapılmıştır. Onlarda bu vesveseye kapılarak Allah'ın emrini unuturlar ve nefslerinin arzularına yenilerek yasak ağaca yaklaşırlar.

Şimdi bu ağaç ne ağacıydı? Ne yediler? gibi ilginç ve merakımızı cezbeden sorular sorulabilir. Aslında bunların gerçekten bir önemi yoktur. Çünkü bu konulara kafa yorarken asıl alınması gereken ders kaçırılmaktadır. Bu detayları bir kenara koyalım ve anlayalım ki burada esas olan Allah'ın verdiği emirdir. Bir kula yakışan yaratıcısının emrini tereddüt etmeden yerine getirmesidir. Sınavı geçmek veya geçmemek, sonunda bir kazanç elde etmek veya etmemek gibi ticari kaygılardan uzak bir halde bir kulun görevi kendisine verilen görevi layıkıyla yerine getirmesidir. Yoksa kul olmaz, olsa olsa çıkarıcı bir tüccar olur.

TAHA, 115

“Andolsun ki bundan önce Âdem'e emrettik, fakat unuttu ve biz onda bir kasıt bulmadık.”

Önemli bir konuya parmak basalım. Âdem aleyhisselam'ın eşiyle birlikte içine düştüğü bu zelleden dolayı peygamberlik vasfı lekelenmez.

Ayette geçen “Şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz” demek: “Kendi nefsinize zulmedenlerden olursunuz” demektir. Kendi nefislerine olan zulüm ise cennetin rahatını ve güzelliğini kaybederek, dünyanın meşakkatine düşmektir. Zira büyük bir makamı kaybederek küçük makama düşen kimse kendisine zulmetmiş demektir. Yoksa ayetteki “zalimlerden olursunuz” ifadesi, “Başkalarına zulmetmiş olursunuz” demek değildir.

Zira peygamberler başkalarına zulmetmekten masumdurlar.

BAKARA, 36

“Fakat şeytan, ikisinin (ayağını) oradan kaydırdı. Böylece ikisini de içinde oldukları şeyden (ni'metten) çıkardı. Ve: “Birbirinize düşman

olarak inin. Sizin için bir zamana kadar yeryüzünde oturma ve faydalanma vardır.” dedik.”

İnsanın anne karnında ki yaratılış evreleri

İşte Âdem’in yaratılışı böyle olmuştur. En doğrusunu Allah bilir. Âdem ve eşi yaratıldıktan sonra artık insanın yaratılması topraktan değil eşli üreme yöntemiyle olmaya başladı. Bu erkek ve dişiden üreme yönteminin bir safhası da insanın anne karnındaki ALÂK halidir. Biz bu hale günümüz tıbbi terminolojisinde “ EMBRİYO” diyoruz. Ayette geçen “alâk” ifadesini anlatmaya devam edelim.

Alak günümüzde bildiğimiz EMBRİYO demektir. Embriyo ise gebeliğin yaklaşık dördüncü haftasında sperm ile döllenmiş yumurtadan oluşan ve insanın ilk halini ortaya çıkartan hücreler topluluğuna denir.

ALAK, 2

“Allah insanı bir ALAK’tan yarattı.”

Âdem ve eşi yaratılmış ve Dünya’ya sürülmüşlerdir. Bundan sonra geçimlerini ecellerine kadar Dünya’dan çabaları ile çalışarak kazanacaklardır.. Âdem halifedir. İnsan halifedir. Dünyayı işleyecek ve idare edeceklerdir.

Böylece insan neslinin dünyadaki hayatı başlamış oldu. Allah’ın kaderi kaza buldu. Bundan sonra da ilahi takdir gereği artık insanlar erkek ve dişiden eşli üreme yolu ile yaratılacaktır.

NUR, 14

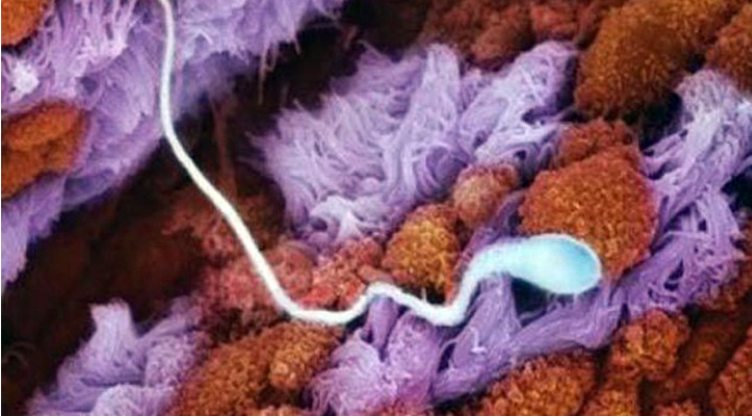
“Ve O, sizi halden hale (çeşitli hallerden) geçirerek yaratmıştır.”

MU’MİNUN, 12-13-14

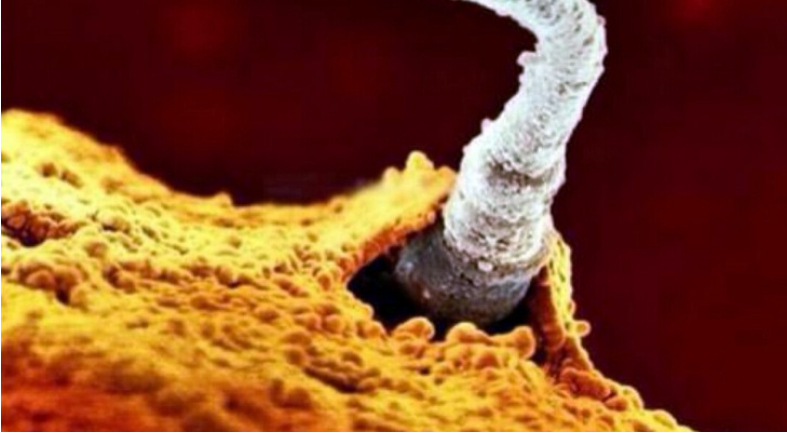
“Ve andolsun ki Biz, insanı balçığın özünden yarattık. Sonra onu, mekin (sağlam) bir yerde karar kılmış (yerleşmiş) bir nutfе kıldık. Sonra da nutfeden bir alaka yarattık. Sonra alakadan bir çiğnem et

görünümünde bir mudga yarattık. Bundan sonra mudgadan kemikleri yarattık. Daha sonra kemiklere et giydirdik. Daha sonra da onu, başka bir yaratılışla inşa ettik (şekillendirdik). İşte böyle, Allah, Mübarek'tir, En Güzel Yaratıcı'dır."

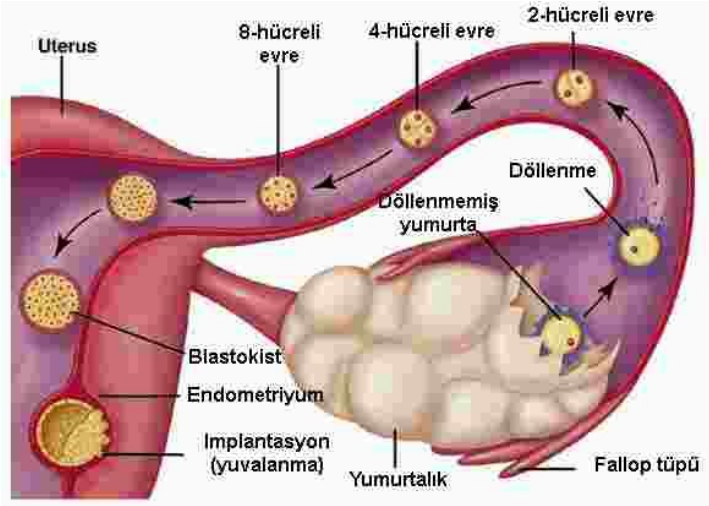
Bu yaratılış, pek meşakkatli ilmi bir süreçten geçer ama bu süreç de safhalar vardır. Her safhada insan şekilden şekile geçer. Anne karnındaki yaklaşık ortalama 40 haftalık süreçte tavırdan tavıra taşınır ve en nihayetinde de Allah'ın şahasesi insan dünya'ya merhaba der. Şimdi bu safhalara kısaca bir göz atalım.

1-Erkek spermleri kadın yumurtası ile birleşmek üzeri fallop tüplerinde ileriye doğru adeta bir yarışa girerler. Erkek sperminin ucundaki motorda tüm genetik kayıtlar mevcuttur.

2-Kadın yumurtası ile milyonlarca sperminden yalnızca bir tanesi buluşmaya muvaffak olur.

3-Döllenme sırasında kadın yumurta hücresine tutunan sperm ile oluşan yapıya zigot denir. Döllenme, fallop tüplerinde gerçekleşir ve döllenmiş yumurta kısa süre içinde kanallardan rahime doğru yolculuğa çıkar.

4-Zigot mucizevi bir varlıktır. Hem annenin hem de babanın toplamda 50,000 genini bünyesinde barındırabilir. Kadın yumurtası ile erkek sperminin döllenesinden sonra iki hücreli zigot meydana gelir, zigot sürekli bölünerek ilk önce blastomer, daha sonra da blastokist adını alır. Blastokist, bu adı aldığıında 100-150 hücreli bir top halindedir ve dölleneden yaklaşık 8 gün sonra rahme ulaşmıştır.

5-Takibindeki 24–48 saat içerisinde minik zigot çoğalmaya başlar ve blastosit evresine geçilir. Placenta olarak da bilinen bu evrede minik toplar şeklinde yaklaşık 100-150 hücre bulunur. Bu yaşam formu embriyo olarak adlandırılır ve bu evre bebeğin 8. haftasına kadar devam edecektir.

Dölleniş yumurta bölünmelerine devam ederken bir yandan da ana rahmine doğru fallop tüplerindeki yolculuğuna devam eder. Nihayet morula haline döner. Sonrasında ise hücreler çoğalmış blastula haline gelmiştir. İşte bu vaziyetteyken ana rahminin yüzeyine yapışır ve orada yuvalanır.

6-Blastokist daha sonra iç ve dış katman olmak üzere ikiye ayrılır. İşte burada iç katman yani iç hücre kütle embriyoyu oluştururken, dış hücre kütle de bebeğin eşi olarak bilinen plasentayı oluşturur.

7-Rahim duvarına yapışmış ve yuvalanmış bu hale ALÂKA (ALÂK) denilir.

8-Sekiz haftalık bir gelişim sürecinden sonra ise artık rahimde bir CENİN dönemi başlamıştır. Nihayet 40 haftanın sonunda ise insan hayata gözlerini açar. Bu cenin dönemi konumuz dışında olduğundan bundan sonrasını okuyucunun araştırmasına bırakıyoruz.

İnsana bilmediğini öğretti

ALAK, 3

“Oku ve senin Rabbin, sonsuz kerem sahibidir.”

Bu emir peygambere yöneliktir. Allah, Resulüne ilk emirlerini veriyor. Rabbinin en cömert olduğunu tebliğ et. İnsanlara de ki senin Rabbin en cömerttir. Çünkü o insana bilmediğini kalemle öğretti. Bu gün bizler yazıp çiziyorsak Allah’ın Âdem’e verdiği okuryazarlık özelliğindedir. İnsanın öğrenme yetisi sembollerle işler. Bir eşyanın özelliğine göre ona ses ile ve yazı ile sembol tahsis etmek muazzam bir ilimdir. Sesli sembollerin Âdem aleyhisselam ile insan nesli ile yazılı sembollere dönüştüğünü görmekteyiz.

ALAK, 4

“Ki O, kalem ile öğretti.”

ALAK, 5

“İnsana bilmediği şeyleri öğretti.”

Tarih sahnesini incelediğimizde Âdem öncesi varlıkların sesli anlaşmalarına şahit oluruz. Hayvanlarında kendi aralarında sesli olarak konuştukları ve anlaşmış oldukları bilinmektedir. Bizlerde sesli olarak anlaşırız ama bugünkü insanın iletişimi bu tür hayvani sesli haberleşmeden farklıdır. Eşyalara sesli semboller verilmiştir. Bundan dolayıdır ki lisanlar ortaya çıkmış ve bu eyleme de konuşma denilmiştir.

Eşyanın tanımlanması ve idaresi onun işlevinin tam olarak bilinmesinden geçer. İşte Âdem aleyhisselam’a verilen ilim budur. Konuşmak, tanımlamak, isimlendirmek ve yönetmek.

İlk başlarda resimli, çizgisel sembollere rastlarız. Sonrasında ise bunlar geliştirilerek harflere ve yazılara dönüşmüştür. Böylece Âdem aleyhissalam ile açılan medeniyet kapısı ilave buluşlarla gelişimine devam etmektedir. İşte kalemle bilmediğini öğretmek sembol çizmeği, sesli veya şekilsel semboller belirlemeyi öğretti demektir. Çünkü **bilgi eşyanın hakikatine arif olmak demektir.**

Bu da sorgulamak, araştırmak, tanımlamak, tasnif etmek, ilişkilendirmek, işlevselliği belirlemek, sonuçları değerlendirmek, karar vermek ve beyan etmek aşamaları ile elde edilir. Siz bu yazıyı okurken nasıl okuyor ve nasıl anlıyorsunuz? Bu yazıdaki karışık bir takım çizgilerden oluşmuş sembollerin beyninizde ki tanımlaması, bilginin bir basamağını oluşturuyor. Ağzımızdan “AAAAA” diye çıkan sesin, kâğıt üzerinde 3 adet çizgi ile “A “ şeklinde sembolize edilmesi ve bu ses sembol ilişkilerinin birleştirilerek eşyaya anlamlı isimler olarak tahsis edilmesiyle bizim, eşyanın hakikati olan bilgiye ulaşmamızı sağlar. Bu çok cömert bir hediyedir. Bizlere bilmeyi öğreten ve bu yolda yazıyı, konuşmayı öğreten Allah’a hamdu senalar olsun.

Dua ve Kapanış

Elhamdulillah Rabbilalemin. Essalâtu vessalamu âlâ Resûlina Muhammedin ve âlâ âlihi ve sahbihi ecmain.

Esselatu vessalamu aleyke ya Rasulullah. Esselatu vessalamu aleyke ya Habibullah. Esselatu vessalamu aleyke ya Nebiyyullah. Esselatu vessalamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin. Allahumme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ve sellim.

Başta Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem olmak üzere cümle peygamberlere, ehline, eshabına, alimlere, şehitlere, Kamil babaya, Siyamet abiye, silsile-i âliye büyüklerine, Allah dostlarına ve mü'min'lere en derin duygularla selam ederim.

Yâ Mukallibel Kulûb, sebbit kulûbenâ âlâ dinik. Rabbenâ âtina fid
dünyâ haseneten ve fil âhireti haseneten ve kinâ azâbennâr.

Rabbena, inna lillahi ve inna ileyhi raciun. Rabbenâ ve lâ
tuhammilnâ mâ lâ tâkate lenâ bih. Va'fu annâ, vagfir lenâ. verhamnâ,
ente mevlânâ fensurnâ alel kavmil kâfirin.

Subhanallah. Elhamdülillah. Allahu Ekber. Subhanallahi ve
bihamdihi, Subhanallahilazim. Subhanallahi velhamdulillahi ve la
ilahe illallahu vallahu ekber ve la havle ve la kuvvete illa billahil
aliyyil azim.

Îlahi ente subhaneke ve ente maksudi ve ente rızaike matlubi.
Estağfirullah, Estağfirullah, Estağfirullah, el Azim, el Kerim ellezi lâ
ilahe illâ huvel Hayyul Kayuma ve etübü ileyh. ÂMİN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِفْرَأُ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿1﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿2﴾ إِفْرَأُ وَرَبُّكَ
 الْأَكْرَمُ ﴿3﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿4﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿5﴾ كَلَّا إِنَّ
 الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ ﴿6﴾ أَنْ رَأَاهُ اسْتَغْنَى ﴿7﴾ إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرَّجْعُ ﴿8﴾
 أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿9﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ﴿10﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى
 ﴿11﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى ﴿12﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿13﴾ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ
 اللَّهَ يَرَى ﴿14﴾ كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَه لِنَسْفَعَا بِالنَّاصِيَةِ ﴿15﴾ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ
 خَاطِئَةٍ ﴿16﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿17﴾ سَدِّعُ الرِّبَانِيَّةُ ﴿18﴾ كَلَّا لَا تُطْعَمُهُ
 وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿19﴾

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى
 الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Bu kitap ilk inen Alâk Suresinin 1 – 5 nci ayetlerinin tarihi değerlendirmelerin ışığında, resimli, açıklamalı meal ve tefsiri ile ilk insan Adem'in yaratılması, Kur'an'daki yaratma fiilleri, cennet nerededir? Adem nasıl bir topraktan yaratıldı? gibi soruların da cevaplarını içeren risale tarzında yazılmış el altı kitabınızdır. Muhakkak okunmalı ve düşünmelisiniz..